

Sjekking i realityserier - en del av medias demokratiseringsprosess?

Agnetha Thormodsdatter Blix

*Masteroppgave i sosiologi (SOS-3900)
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Tromsø
Høsten 2007*

Forord

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å rette en takk til alle som har hjulpet meg å komme i mål med masteroppgaven. Først og fremst må jeg få takke veileder, Sissel H. Eriksen som trodde på meg i august i år, og som utfordret meg til å gjøre oppgaven ferdig i løpet av denne høsten. Hun kjenner meg godt. Jeg er et konkurransemenneske, så en slik utfordring kunne jeg ikke la være å ta. Gjennom disse hektiske, få månedene har hun vært tilgjengelig for telefonsamtaler og mail når det skulle være. Tusen takk, Sissel, for oppmuntrende kommentarer, konstruktive innspill og for at du trodde at jeg skulle klare det. Uten den oppfølgingen, hadde det ikke blitt noen innlevering for meg denne høsten heller.

Videre vil jeg takke min arbeidsplass, Horten videregående skole, med studierektor Brit Stuksrud i spissen, som har vist stor forståelse for mitt mastergradsarbeid og lagt til rette for at det i praksis skulle være mulig for meg å gjøre dette ved siden av mitt daglige arbeid der. Dessuten må jeg få takke mine kollegaer Tommy, Flavio, Klaus, Venja og Trond for måten dere på ulikt vis har bidratt. Takk for konstruktive samtaler og oppmuntringer underveis.

Jeg må få takke tv-selskapene som satte meg i kontakt med deltakerne.

Tusen takk til informantene mine, for at dere var så modige å stille opp og for deres åpenhjertighet. Uten dere hadde ikke oppgaven vært mulig.

Jeg vil takke mine gode venner som på hvert sitt vis har stilt opp for meg når jeg har hatt behov for en luftetur, forståelse, støtte, samtale og å få være i fred. Takk Aaslaug, Merete, Mette, Kathrine og Bente!

Sist, men ikke minst vil jeg takke min kjære familie for den støtten dere har vist meg i denne hektiske perioden. Mamma, pappa og Ketil, fordi dere på ulikt vis har hjulpet meg med det praktiske i hverdagen. Jan Martin, for at du orket å lese igjennom oppgaven mot slutten og komme med spennende innspill. Jenny, Ada og Bendik, fordi dere er verdens nydeligste og forståelsesfulle barn. Endelig kan vi leve normalt igjen!

Agnetha T. Blix: *Sjekking i realityserier – en del av medias demokratiseringsprosess?* Institutt for sosiologi, Universitetet i Tromsø, Høsten 2007 (antall sider totalt 91, antall ord 31 127).

Innhold

1.0 Innledning	3
2.0 Hvorfor reality akkurat nå?	7
2.1.0 Metode og teori	10
2.1.1 Valg av metode	10
2.1.2 Metoder for datagenerering og analyse	14
2.2.0 Teoretisk grunnlag for analysen	16
2.2.1 Kommunikasjonsteori	18
2.2.2 Iscenesettelse	20
2.2.3 Rolle	24
2.2.4 Offentlig og privat sfære	24
2.2.5 Tillit	26
2.2.6 Kjønn	27
3.0 Hva er gjort på feltet tidligere? Realitytv som sjanger	29
3.1.1 Ønsker alle å være med i en realityserie?	31
3.1.2 Identitet eller rolle?	32
4.0 Presentasjon og drøfting av resultater og analyse	35
4.1.0 Begrunnelsene	35
4.1.1 Jeg vil egentlig ikke bli sett, men se på meg nå..	38
4.1.2 Se på meg! Jeg har det litt trist.	42
4.1.3 Så lenge jeg kan være meg selv...	44
4.2.0 Hva er sjekking og flørt? Realityserier som sjekkearena	47
4.2.1 Den umulige reality-sjekkingen?	54
4.2.2 Forestillinger om den romantiske kjærligheten	56
4.3.0 Hvor virkelig er realityserier?	59
4.3.1 Makt og avmakt.	62
4.3.2 Tillit og risiko	64
4.4.0 Kongruens og divergens i forventninger, erfaringer og i intervjusituasjonen	65
4.4.1 Gull og grønne skoger	65
4.4.2 Moro var det lell...	70
4.4.3 Intervjusituasjonen	74
	77

5.0 Avslutning	77
5.1.0 Metodevalg	80
Litteratur	83
Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene	87
Vedlegg 2: Intervjuguide	89

1.0 Innledning

Endringene i medias fokus og meningsinnhold gjør at folk flest i større og større grad er en del av den mediale offentligheten. Denne undersøkelsen ble gjennomført i november 2004 og januar 2005, og bare på de få årene som har gått siden den gang har det skjedd endringer. Tidligere har mediebildet vært preget av en elite som representerte og presenterte viktige saker i dette offentlighetens viktigste forum. Nå har i teorien alle mulighet til å delta i media. Hva har skjedd underveis? Jeg skal forsøke å si noe om hvorfor massemediene i større og større grad viser frem vanlige mennesker og hva denne demokratiseringen gjør med det offentlige mediebildet.

Masteroppgavens formål er å finne ut hva som får unge mennesker i tjuårene og begynnelsen av trettiårene til å ønske å delta i en realityserie på tv. For å få svar på dette har jeg intervjuet elleve deltakere i realityserier. Problemstillingen er hvilke begrunnelser deltakerne har for å melde seg på? Hvilke forventninger har de til deltakelsen? Hvilke erfaringer sitter de igjen med i etterkant? Og hvilke begrunnelser har de for å velge en realityserie med sjekking som hovedtema? I en travel hverdag kan det virke vanskelig å skulle finne seg en partner, og vi bruker stadig nye arenaer for å finne en partner. Vi skal se hva informantene sier om dette.

Informantene i undersøkelsen har vært deltakere i en av to ulike realityserier med et tydelig sjekkeaspekt. Det som er felles for disse to seriene er hovedmålet; at det skal dannes et par til slutt. I den ene serien er målet at det skal ende i ekteskap.

Bakgrunnen for valg av tema var at når realityseriene kom inn i norske medier på slutten av 1990- tallet, fikk de så mye oppmerksomhet at dette ble interessant som et sosialt fenomen i et sosiologisk perspektiv. For det første var oppmerksomheten rettet mot realityseriene som sjanger. Kunne hvem som helst komme på tv uten andre kriterier enn at de var der som seg selv? Jeg skal senere i masteroppgaven sette sjangerkritikken i sammenheng med medias endringer i meningsinnhold og fokus. Vi skal også se at med denne endringen får også deltakerne og publikum en ny mediabevissthet.

For det andre var diskusjonen om hvorvidt dette var vulgær underholdning interessant. Realityseriene gjorde publikum til kikkere. Perspektivet var som om vi så inn gjennom nøkkelhullet og inn på vanlige mennesker handlinger og valg. Realityseriene hadde et stort

publikum både på grunn av, og på tross av, diskusjonene som herjet. Den første realityserien i Norge, *8 og ½*, kom i 1996. Den handlet om åtte unge mennesker som bodde i et hus i tre uker. Serien hadde ingen andre føringer enn at det å følge disse åtte deltakerne i seg selv var interessant. I løpet av kort tid ble realityseriene utviklet til mange ulike konsept. Da dukket blant andre sjekkerealityseriene opp. Nå skulle vanlige mennesker finne seg en partner mens de ble filmet. Hvem er deltakerne som ønsker å bruke tv som sjekkearena? Kan hvem som helst delta i en realityserie? Vi skal se hva informantene mener om hvilke kriterier som ligger til grunn for å bli valgt ut som deltaker til en realityserie.

Masteroppgaven skal gi noen mulige forklaringer på hvorfor realitysjangeren kom på slutten av 1990-tallet. Sjangeren viser til en tendens i resten av kulturlivet i Norge og ellers i den vestlige verden i begynnelsen av vårt millennium. Når realityseriene kom til Norge var det et importert konsept i hovedsak fra USA og Nederland. Tendensen er å gjøre skillet mellom fiksjon og virkelighet utydelig (Behrendt, 2006), samt å sette fokus på personer som en i utgangspunktet ikke skulle tro er interessante. Dette ser vi mange eksempler på i litteraturen, film, kunst og musikkbransjen. Derfor spør jeg informantene: Hvor virkelig eller autentiske er realityseriene? Vi vet det er vanlige mennesker som deltar og konteksten fremstår autentisk. Undersøkelsen skal si noe om hvilke forventninger informantene hadde til det autentiske ved deltakelse i en realityserie, og hvilke erfaringer deltakerne gjorde seg. Er det kongruens mellom informantenes forventninger og erfaringer? Jeg ønsker også å finne ut om det er noen forskjeller på de kvinnelige og de mannlige informantenes forventninger og erfaringer.

Det er et sosialt fenomen at folk flest får adgang til media, dermed er det viktig i et sosiologisk perspektiv å skrive en masteroppgave om det. Da jeg gjorde undersøkelsen, og i tiden etter, kunne det virke som om antall realityserier overskygger virkningen av dem. Men med et nærmere blikk er det ikke det at realityseriene kom som er det interessante. Det interessante er, hva de gjorde, og gjør, med folks forhold til media på den ene side, og medias offentlige rolle på den annen side.

Jeg skal videre si noe om deltakernes bevissthet rundt sin iscenesettelse og de ulike rollene de har knyttet til deltakelsen. Min antakelse ligger i at ved å delta i en realityserie blir man sett av mange, og jeg antok at deltakerne har gjort seg noen tanker om hvordan de fremstilte seg selv eller ble fremstilt. I tillegg har informantene deltatt i en serie med sjekking som mål, og jeg vil finne ut om det forsterker bevisstheten rundt deres iscenesettelse. Videre vil jeg finne

ut om deltakerne var mentalt forberedt på å bli eksponert for et stort publikum, og hvilke konsekvenser eksponeringen fikk for dem.

I analysedelen skal vi møte elleve personer som har vært med i en av to ulike realityserier. Jeg er ikke på jakt etter ett svar, for hver av disse personene har sin historie og sin forklaring. Den empiriske delen av oppgaven er en fremstilling av elleve konkrete aktørers beretninger om deres egne opplevelser og erfaringer med å ha deltatt i en realityserie. Teoriene skal bidra til forståelse av de virkelighetsnære og levende funn i analysen.

I undersøkelsen, gjennomført i november 2004 og i januar 2005, er det benyttet en abduktiv metode, så funnene vil bli fremstilt slik informantene har beskrevet sin rolle og tankene de hadde rundt deltakelsen. I analysedelen vil jeg sette fortellingene deres i teoretiske perspektiv. Jeg bruker Taylors teori om autensitetens etikk (Taylor, 1998), Thagaard for å si noe om forestillinger om kjærlighet (Thagaard, 2005) og Fiskes kommunikasjonsteori (Fiske, 1990). Jeg skal ikke generalisere ut ifra datamaterialet, men illustrere likheter og ulikheter i informantenes beretninger.

I analysedelen kommer jeg også inn på forhold som har med produksjonsselskapet å gjøre. Jeg vil presisere at jeg ikke tar stilling til hvorvidt produksjonsselskapet holdt seg til avtaler gjort med deltakerne eller ikke. Min informasjon om dem er kun basert på det informantene fortalte.

Masteroppgaven har følgende oppbygning: Del to tar for seg bakgrunn for valg av tema og aktualitet. Her vil jeg presentere forskningsstrategier, teori, metode og sentrale begrep. Del tre vil ta for seg drøfting av oppgavens metodologi og vitenskapsteoretiske grunnlag, og ta for seg metoder for datagenerering og analyse samt. Del fire tar for seg analyse og drøfting av funn. I del fem finner vi konklusjon og avslutning.

2.0 Hvorfor reality akkurat nå?

Det er ikke bare i tv-mediet at det de siste årene har vært populært med realitybasert underholdning. Vi ser en tendens til at det foregår en tematisering av forholdet mellom fiksjon og virkelighet også i litteraturen, kunsten og musikken. Tidligere var det i følge Behrendt (2006) en uskreven kontrakt mellom forfatter og leser. Denne kontrakten gikk ut på at enten var alt som sto i boka sant og noe som har skjedd i virkeligheten, eller så var innholdet ren fiksjon. Altså enten sakprosa eller fiksjon. Tendensen nå er at det i stedet er en dobbelkontrakt, i følge denne handler nå boken både om noe som har foregått i virkeligheten og er ren fiksjon (Behrendt, 2006:19-24).

I tillegg finner vi en tendens til at det vanlige og ordinære har fått større og større plass i det offentlige rom. Med det mener jeg ikke at det er en ny tendens at vi er opptatt av det ordinære, men at det ordinære har fått en annen og større plass i offentligheten. Man trenger ikke være videre kjent for at vi skal ha lyst til å lese, se eller høre om vedkommende. Mange har snakket om at det har blitt stuerent å være kikker. Utviklingen fra de første realityseriene kom og frem til i dag har vært preget av en stadig større grad av offentliggjøring av ”vanlige” menneskers liv og levnet. Jeg prøver i denne oppgaven å gi noen forklaringer på hvorfor flere ønsker seg en synlig plass i offentligheten og har mulighet til det.

For å komme med noen eksempler fra litteraturen hvor denne tendensen er tydelig, vil jeg nevne: Erlend Loes roman *L* (1999), Dag Solstads roman *16.07.41* (2002), og Edvard Hoems roman *Mors og fars historie* (2005). Disse bøkene kalles biografiske romaner, noe som tradisjonelt sett er en selvmotsigelse. Biografier er basert på fakta. Disse bøkene er også det, men samtidig har de med ”roman” i sjangerbeskrivelsen som vanligvis regnes for å være fiksjon. Alle disse biografiske romanene er bygget på virkelige historier. Viktige kjennetegn er at hovedpersonene i romanene heter det samme som forfatterne av bøkene, og fortellingen blir fortalt i 1. person entall. Dessuten har hovedpersonen klare likhetstrekk med forfatteren når det gjelder livsforløp, interesser og familierelasjoner. Bipersonene er også ofte virkelige personer. Romanene inneholder beviser på at det de handler om, faktisk har skjedd som f. eks i Erlend Loes *L* hvor det er lagt inn bilder fra turen som blir beskrevet (Arkitekst, 2006 og Behrendt, 2006).

I kunstens verden kan jeg trekke frem fotograf Vibeke Tandberg som lager sin egen virkelighet ved å plassere seg selv på bryllupsbilder med ulike menn, rykker inn disse bildene i aviser som om det var virkelig at hun har giftet seg. Det som er virkelig i disse bildene, er personene. Fiksjonen består i handlingen, giftemålet.

Margaret Ohlins film "Kroppen min" er et annet eksempel, hvor hun lager en dokumentarfilm om sin egen kropp. Ohlin har laget og regissert en rekke dokumentarer, men da alltid med andre personer i fokus. Det spesielle med "Kroppen min", og det som gjør denne filmen interessant her, er at hun setter seg selv i fokus. En regissør eller en forfatter er, som allerede nevnt, vanligvis ikke interessant som annet enn den som skaper en historie eller som narratør. Ved å sette seg selv i fokus, gis dokumentaren eller romanen et nytt preg, hvor vi får innsyn i noe nytt og grensen mellom fiksjon og virkelighet blir mer utydelig.

Vi finner også eksempler på dette i tegneserier, f. eks M av Madsen og RedakTom. Begge skriver om egne liv, og leseren kan sjekke om de involverte personer og stedene de befinner seg på er ekte. Men ingen av forfatterne gjør det klar for oss hva som er fiksjon.

I musikkbransjen finner vi tematiseringen blant andre hos artisten Eminem. I sangen "When I'm gone" forteller han om sitt eget liv og forholdet til sin forhenværende kone og datteren. Mye om skilsmissen og Eminems liv ble fortalt gjennom media i den tida de gikk fra hverandre, så derfor vet vi som tilskuere at noe av dette er sant. Vi må selvfølgelig ta høyde for at noe av det som kom fram i media ikke var sant også, men noe har trolig rot i virkeligheten. Derfor vil jeg også bruke dette som eksempel på at forholdet mellom fiksjon og virkelighet blir tematisert.

I tillegg til at forholdet mellom fiksjon og virkelighet blir tematisert innenfor ulike kulturarenaer nå, blir det også satt fokus på personer som i utgangspunktet ikke er så interessante for folk flest. Med unntak av Eminem som stadig blir skrevet om i den kulørte ukepressen, kan vi vel si at de andre nevnte eksempler i utgangspunktet ikke er så interessante at vi higer etter å få vite mer om dem. Forfattere qua forfatter, har først og fremst interesse innen litteraturen, ikke som offentlige personer. Endringen vi ser som en tendens i vår tid tar det motsatte utgangspunkt. Personen bak blir vel så interessant som det de produserer.

Realityseriene tematiserer det samme forholdet mellom fiksjon og virkelighet. Det vi som tilskuere kan observere er en virkelighet som vi vet har funnet sted i den virkelige verden. Personene som er med spiller ikke roller, men er der som seg selv. Allikevel er virkeligheten som blir vist oss på tv en konstruert virkelighet, en fiksjon, som på grunn av produksjonsselskapets regissering og mulighet til å redigere, skaper om virkeligheten til god underholdning. Vi skal i analysen komme inn på hvordan informantene mine forholder seg til produksjonsselskapets makt i forhold til å redigere seriene slik de ønsker. Hadde deltakerne tatt høyde for denne alterasjonen før de gikk inn i serien?

Tittelen på oppgaven er *Sjekking i realityserier – en del av medias demokratiseringsprosess?* Sjekking på tv har vært vanlig i film eller dramaserier, hvor det er skuespillere i bestemte roller. De siste årene har vi vært vitner til en voldsom oppkomst av realityserier i Norge. Vanlige mennesker som av ulike grunner ønsker å være på tv melder seg på de ulike realityseriene. De er ikke skuespillere, men vanlige mennesker som skal “spille” seg selv. En privat aktivitet har fått en ny arena i massemedienes offentlige rom. En aktivitet som før også kunne skje i offentlige rom, som ute på byen eller på en arbeidsplass, men som til forskjell fra nå, ikke hadde aktive tilskuere. En realityserie med sjekking som hovedaspekt vil kunne ha tusenvis av tilskuere, noe deltakerne informeres om.

Årsaken til at jeg har valgt en realityserie med et tydelig sjekkeaspekt var at jeg ønsket å si noe om hvordan deltakerne forholder seg til iscenesettelsen sin. Når vi flørter og sjekker er vi opptatt av å fremstå på best mulig måte. Vi ønsker ikke først å vise våre dårlige sider eller egenskaper. Derfor er sjekkesituasjonen preget av stram regi, altså en bevisst iscenesettelse. Når man i tillegg deltar i en realityserie har man tilskuere både under innspillingen og senere når serien blir vist på tv. Dette er selvsagt deltakerne klar over, og tar høyde for dette når de iscenesetter seg selv.

Jeg vil i denne oppgaven finne ut noe om mine informanters begrunnelser til å delta i en realityserie med tydelig sjekkeaspekt. Videre ønsker jeg å finne ut noe om hvilke forventninger og erfaringer de gjorde seg i deltakelsen. Jeg var også nysgjerrig på hvilke tanker informantene gjorde seg i forhold til det å bruke tv som sjekkearena. Med dette som utgangspunkt vil jeg forsøke å vise i hvilken grad informantene var bevisste sin rolle og iscenesettelse.

2.1.0 Metode og teori

I denne delen skal vi se hvordan jeg gikk frem for å få tilgang på feltet, hvilke metoder og hvilke teorier jeg bruker.

Prosjektet ble meldt inn og godkjent av NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S) 14. oktober 2004, men på grunn av tiden det har tatt å ferdigstille prosjektet, er ikke datamaterialet lenger karakterisert som sensitivt. Årsaken til dette er en kombinasjon av at det er flere år siden serien ble vist på tv, og at det har vært sendt så mange ulike realityserier på tv de siste årene, og fortsatt vises mange serier, at NSD mener vi ikke husker deltakerne lenger.

For å få adgang til feltet kontaktet jeg flere norske tv-selskap. Jeg fikk tillatelse til å gjøre intervjuer fra to ulike tv-selskap. Datamaterialet ble samlet inn november 2004 og januar 2005.

2.1.1 Valg av metode

Som nevnt er jeg ikke på jakt etter ett svar, for hver av disse personene har sin historie og sin forklaring. Den empiriske delen av oppgaven skal være utgangspunkt for analysen, og utgjøre hoveddelen av oppgaven. Teoriene skal brukes til å forstå og forklare funnene. Analysen vil være fremstilling og drøfting av elleve konkrete aktørers beretning, om deres egen opplevelse og erfaringer med å være med i en sjekkerealityserie.

For å få tak i informanter kontaktet jeg ulike norske tv-selskaper. Jeg fikk avslag flere steder, men endte opp med to ulike serier i to forskjellige tv-selskap. I det ene tv-selskapet var jeg i kontakt med en informasjonskonsulent. Vedkommende ga meg en liste over deltakerne i den aktuelle serien for to perioder. Det andre tv-selskapet jeg kontaktet sa at jeg måtte finne telefonnumrene til deltakerne selv, navnene deres lå på tv-selskapets hjemmesider på internett. Etter å ha funnet aktuelle informanter, ringte jeg fjorten stykker, valgt fra de forskjellige listene. De fleste som sto på listene kom fra Østlandsområdet, med noen få unntak. Derfor valgte jeg praktisk og konsentrerte meg om dem som var bosatt i Oslo-området. Av de fjorten sa to nei med en gang og en trakk seg samme dag jeg skulle møte

vedkommende. Jeg satt igjen med elleve informanter; - seks kvinner og fem menn. De hadde deltatt i to ulike sjekkerealityserier som ble sendt på to ulike norske tv-kanaler.

Sjekkeserie 1

I denne serien skal en hovedperson (Kåre) plukke ut en av tjue kjærestekandidater som bor i samme hus. Hovedpersonen må sende hjem kandidater etter hvert som vedkommende prøver å finne en kjæreste blant de tjue. Målet er at det til slutt blir dannet ett par. Denne serien vil videre bli omtalt som *Sjekkeserie 1*.

Sjekkeserie 2

I den ene serien får hovedpersonen (Ida) inn én kjærestekandidat om gangen. Hovedpersonen vet ikke noe om kandidaten før vedkommende kommer inn i huset, men må bestemme seg innen forholdsvis kort tid om kandidaten får bli eller ikke. Målet er at en av kandidatene skal være “den rette”, og at de gifter seg i siste program av serien. Denne serien vil bli omtalt som *Sjekkeserie 2* videre i oppgaven.

Fem av informantene var fra *Sjekkeserie 1* og seks var fra *Sjekkeserie 2*. Jeg ønsket å ha tilnærmet lik fordeling mellom kjønnene, slik at jeg kunne undersøke om det var noen åpenbare forskjeller mellom kvinner og menns begrunnelser og egenoppfatning.

Fokuset i oppgaven vil være deltakernes subjektive oppfatning av sin egen rolle og av hvordan de ønsker å fremstille eller iscenesette seg selv. Samtidig vil også spørsmålet om hvordan deltakerne oppfatter det å bli sett bli viktig. I sjekkesammenheng er jo nettopp hvordan andre oppfatter en, det viktigste. På grunn av at sjekkingen skulle vises på tv er min påstand at informantene på en eller annen måte måtte være bevisst på hvilken måte tilskuerne av serien oppfattet dem. I tillegg ville jeg finne ut om tv-selskapets rolle som tilskuer under selve innspillingen påvirket bevisstheten rundt måten de ønsket å fremstille seg selv. Men var deltakerne klar over den betraktelige representasjonsendringen tv-selskapets redigering skaper?

For å finne svar på spørsmålene mine har jeg valgt en kvalitativ metode. Målet med intervjuene var å få informantene til å fortelle mest mulig av sin historie om deltakelsen i realityserien. Jeg utarbeidet en intervjuguide (se vedlegg 2) som inneholdt forholdsvis mange spørsmål, men som jeg forholdt meg løselig til. Tanken bak metodevalget var at informantene

skulle føle at de ønsket å fortelle meg sin historie på den måten som falt naturlig for dem. Jeg brukte tid på å få i gang en “naturlig” samtale, og fulgte opp samtalen med oppriktig interesse. Derfor er min deltakelse i “samtalen” varierende fra informant til informant. Spørsmålene var også forskjellige, men resultatet var at jeg fikk deres historie i den formen de valgte å komme med den. Jeg var interessert i presentasjonen, hva og hvordan de valgte å fortelle sin historie til meg som forsker.

I den første telefonsamtalen med informantene ga jeg dem en kort beskrivelse prosjektet og spurte om de var interessert i å delta. Jeg fortalte dem at alt skulle tas opp på bånd, men at alt ville bli anonymisert og at alle data vil bli slettet når oppgaven var ferdig. Jeg informerte dem videre om at studien er meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S. De ble også informert om at de kunne trekke seg fra studien på et hvilket som helst tidspunkt i prosessen, og at dataene da ville bli destruert umiddelbart. Denne informasjonen ble gitt dem skriftlig når vi møttes (se vedlegg 1).

Jeg reiste til Oslo i to omganger av tre grunner. For det første for å unngå å være borte fra familien så lenge av gangen. For det andre for å få mulighet til å transkribere intervjuene og gjøre eventuelle endringer til neste runde. For det tredje at intervjusituasjonen var en ny erfaring for meg, og jeg følte at det var riktig for meg å dele det opp. Etter intervjuene satt jeg igjen med et massivt inntrykk av personen jeg hadde snakket med, og bestemte meg derfor for ikke å gjøre for mange intervjuer i løpet av få dager. Intervjuene varte mellom en og to timer hver.

Et mål med intervjuene var å få et innblikk i deres forståelseshorisont, og finne ut av hvordan deltakerne konstituerer sin egen oppfatning av virkeligheten og hvilken dynamikk som ligger under de valg de foretar.

Det var et poeng at ikke teoriene i oppgaven på forhånd var satt før jeg møtte informantene, prosjektet kunne ha “låst” seg og ikke være åpen for endringer underveis. Jeg ønsket ikke at intervjuene skulle bli en oppfyllelse av teoriene. Jeg strekker meg heller mot en abduktiv måte å løse problemstillingen på, ved at jeg først snakker med informantene for så å bruke teorier ut fra det datamaterialet jeg sitter igjen med. I en abduktiv metode er målet å beskrive og forstå det sosiale livet på de sosiale aktørenes betingelser, og videre å bruke aktørenes egne begrunnelser for motiv. Altså informantenes egne begrunnelser for hvorfor de handler som de

gjør. Videre søker man med denne metoden å danne teorier på grunnlag av informantenes beretning slik de selv legger den frem. Derfor er det ikke hvordan jeg som forsker ser deres verden, men hvordan de selv beskriver og forklarer den til meg som er fokuset. Ved en abduktiv forskningsmetode er det ofte gjort flere tester av de teoriene man kommer frem til. Det vil jeg ikke få mulighet til i dette prosjektet (Blaikie, 2000).

Når man benytter kvalitative intervjuer som metode, starter prosessen lenge før man møter personene man skal snakke med. Det er viktig å erkjenne sine egne hensikter, følelser for temaet og personene man skal intervjuer. Har jeg noen fordommer? Siden intervjuene skal danne grunnlaget for empirien i min forskning, må jeg være klar over disse elementene. Hvis man på forhånd ikke tar hensyn til eventuelle fordommer, vil det påvirke empirien. Et kvalitativt intervju er en samtale, og i en samtale foregår det kontinuerlige prosesser mellom deltakerne om meg som samtalepartner. Balansen mellom makt - avmakt, altruisme - egoisme og riktig – feil er noen av disse prosessene (Fog, 2004). Forskeren har klare hensikter med sin samtale, hun er ute etter å finne svar på sin problemstilling. Det betyr at forskningsintervjuet ikke er en alminnelig samtale, men en styrt samtale som forskeren har makten og kontrollen over. Makt til å styre i den retningen hun vil og makt til å analysere og tolke samtalen i etterkant. Men makten ligger ikke nødvendigvis hele tiden hos forskeren under intervjusituasjonen. Vi kommer tilbake til dette senere i oppgaven.

Et *ikke-strukturelt intervju* (Fog, 2004) som jeg benyttet meg av i min forskning, baserer seg i stor grad på at samspeillet mellom intervjuer og informant driver samtalen videre. Om det viser seg at informanten tar kontrollen på intervjuet, mister nødvendigvis ikke forskeren sin makt, men undersøker fenomenet som interessant. Ytterligere interessant skal vi se at dette ble på grunn av oppgavens tema.

Et annet viktig aspekt med forskningen som jeg også måtte ta høyde for var hvilket etisk ansvar jeg som forsker har. Skal jeg fritt kunne analysere den informasjonen jeg sitter igjen med etter endt intervju? Da mener jeg ikke bare de uttalte, verbale dataene jeg besitter, men i tillegg informantenes kroppsspråk og dobbelkommunikasjon. Skal jeg avsløre vedkommende? Jeg skal svare på min problemstilling. De har blitt med på intervjuet frivillig etter å ha fått informasjon om hva som er forskningsprosjektets mål (se vedlegg 1), men de har samtidig ikke kontroll over hva jeg finner ut. Derfor er det viktig å være bevisst sitt etiske ansvar overfor informantene.

Da fremgangsmåten var fenomenologisk, vil de data jeg sitter med fremstå som gjeldene utelukkende for de impliserte, altså for de elleve informantene mine.

I tillegg vil det være nødvendig å si noe om min egen rolle både som intervjuer og observatør. Ut ifra mitt perspektiv i sosiologien forstår jeg at et intervju er en interaksjon mellom en mottaker og en sender, og at den ene vil påvirke den andre. Spesielt interessant er dette i forhold til hvordan det viste seg å være en tydelig forskjell på hvordan jeg og informantene oppførte oss med hensyn til kjønn. Temaet tatt i betraktning, fremstår det ikke som noen overraskelse. Selv om det var noen ulikheter mellom de ulike kvinnene og mennene, kan vi grovt sett si at interaksjonen mellom kvinnene og meg fortonte seg som en betroende venninne-samtale. Mens mellom mennene og meg ble det en flørtete, fortrolig samtale. Situasjonen var intim og temaet marte frem disse ulikhetene.

Intervjuene ble gjennomført på ulike steder ut ifra informantenes eget ønske. Det førte til at de fleste ble gjennomført på kafeer, men jeg var også hjemme hos én og på arbeidsplassen til to av informantene. Det var oppfordret fra min side at vi skulle møtes et sted de følte seg komfortable. Tanken bak dette, var at temaet og spørsmålene var av en slik karakter at det var nødvendig med en åpenhet og fortrolighet i intervjusituasjonen. Denne fortroligheten kan forstyres hvis informantene ikke føler seg på hjemmebane.

2.1.2 Metoder for datagenerering og analyse

Mange av forfatterne av metodebøker skiller mellom *temafokusert* og *casefokusert* analyse som et hovedskille i dataanalyse. I tillegg kan analysen vektlegge det som blir sagt fra de som blir intervjuet på et *konkret-* eller et *generalisert* nivå. I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i Weiss (1994) og bruker temafokusert analyse. Med det menes analyse som ikke tar for seg en og en informants fortelling, men som systematiserer dataene etter tema. Under bearbeidingen av intervjuene var det fire tema som ble mest synlige og interessante for å svare på problemstillingen. I andre sammenhenger kan temafokusert analyse ta utgangspunkt i tema som informantene selv definerer.

Hvis analysen ligger på nivå med informantenes utsagn og forblir på det nivået informantene er på, beveger vi oss på et konkret nivå. Jeg har valgt å legge analysen på et nivå hvor

informantenes utsagn blir generalisert fra den enkeltes utsagn, altså et generalisert nivå. Det betyr at jeg har brukt det jeg har lært i studien til å vurdere hvordan dette vil kunne ha betydning for mange i samme situasjon. En temafokusert og generalisert metode er den vanligste formen for sosiologisk analyse. Altså at jeg presenterer funnene i denne kvalitative undersøkelsen gjennom å beskrive hva jeg har lært fra alle informantene som har den felles erfaringen av å ha deltatt i en realityserie. Med en temafokusert analyse vil noen av informantene bidra med lite til analysen, andre mye. En temafokusert analyse kan bevege seg fra diskusjon av tema på ett område til tema på et annet, med hvert område logisk knyttet sammen.

Underveis i arbeidet med dataene er det ulike prosesser involvert: koding, klassifisering, sortering, del-integrasjon og helhetsintegrasjon. Når en er i starten av analysen er koding mest dominerende og mot slutten er helhetsintegrasjonen mer utpreget, men alle prosessene opptrer under hele analysen.

En begynner svært tidlig i undersøkelsen med temafokusert analyse. En skifter ofte mellom å lese og kode intervju til å lese og kode tematiske utdrag av flere intervju. Grunnen til at en må gjøre dette "dobbel" er at en må sjekke om utsagnene i utdragsfilene en har passer til de kodingene en er i ferd med å gjøre, og om jeg som forsker forstår det informanten mente da han/hun sa det. Hvis ikke passer ikke dette intervju-utdraget inn i den kodingen jeg har gjort, og jeg må kanskje bruke andre måter å kode materialet på. Eller det viser seg at det er to forskjellige måter å forstå en ting på blant de som er blitt intervjuet, slik at en må lage undertema etter f.eks. kjønn (Weiss, 1994).

Der hvor jeg presenterer funnene i undersøkelsen min, vil jeg komme til å sitere informantene. Enkelte steder i sitatene korter jeg dem noe ned. Dette viser jeg ved å sette inn en parentes med punktum.

2.2.0 Teoretisk grunnlag for analysen

Et av målene med oppgaven var å kunne si noe om informantenes bevissthet rundt sin rolle og iscenesettelse. Slik jeg ser det er det tre ulike iscenesettelsesprosesser som opptrer samtidig

ved deltakelse i en realityserie. For det første bevisstheten rundt iscenesettelsen fordi deltakerne er i en sjekkesituasjon. Når man skal forsøke å sjekke opp en mulig partner, er man bevisst på å fremstå som mest mulig attraktiv. Dette gjelder uansett sjekkesituasjon. For det andre bevisstheten rundt iscenesettelsen fordi deltakerne blir filmet og skal vises på TV. De vet at det kommer til å være mange mennesker som ser på realityserien de deltar i, og konkret, alle de menneskene som jobber i produksjonsselskapet som er tilstede under innspillingene. For det tredje blir det interessant å se i hvilken grad deltakerne er bevisst produksjonsselskapets iscenesettelse. Det er produksjonsselskapet som skal tjene penger på realityserien og de har mulighet til å regissere underveis i innspillingen og redigere i etterkant. Da eier ikke deltakerne iscenesettelsen lenger, men blir et materiale i produksjonsselskapets arbeidsprosess. Hvor bevisste var informantene denne iscenesettelsen på forhånd?

Når jeg fokuserer på informantenes subjektive oppfatning av sin rolle i realityserien, er denne satt sammen av flere ulike roller under deltakelsen. For det første er det den rollen deltakerne selv oppfatter helt konkret de har i serien, om de er sjekker eller en som skal bli sjekket opp. Valget av denne rollen, er både deltakernes eget og produksjonsselskapets. Når informantene meldte seg på serien, sto det i utlysningen hva de søkte etter, så for den ene serien søkte produksjonsselskapet spesielt etter kvinner fordi sjekkeren var en mann, og i den andre ble det søkt etter menn fordi sjekkeren var en kvinne.

For det andre er det hvilken rolle deltakerne tar i serien med bakgrunn i deres bevissthet rundt det å være på tv. Denne rollen må vi se i sammenheng med deres og produksjonsselskapets iscenesettelse. Hvordan ønsker jeg å fremstå på tv? Hvilke egenskaper, kvaliteter og kapitaler har jeg som produksjonsselskapet ønsker å vise frem? Hvilke kriterier styrer utvelgelsen av deltakere? De som deltar i realityseriene er unge voksne med middels høy utdanning, de er vakre og slanke. Og sist, men ikke minst; - de er single. Med disse kvalitetene innehar deltakerne kapital (Bourdieu, 1995) som har høy status i vår samtid. De er etter dagens samfunns normer de unge og attraktive. Hvor bevisste informantene er rundt denne rollen, kommer vi tilbake til. Jeg skal forsøke å knytte bevisstheten rundt denne rollen opp mot idealer i samtiden med utgangspunkt i deres forståelse av idealene og mine observasjoner, både av deltakerne og av andre menneskers reaksjoner på mitt valg av tema for masteroppgaven. I forbindelse med oppkomsten av veldig mange realityserier for noen få år siden, ble det snakket mye om dem. Det ble snakket om konseptet realityserie, hvem som deltok og hva slags mennesker som meldte seg på. Diskusjonene rundt realityseriene foregikk

som vi skal se både i media, i forskningsmiljøer og blant folk flest. Jeg mener det er relevant å si noe om dette i oppgaven fordi det underbygger begrunnelsen for at jeg i det hele tatt kan og bør skrive denne oppgaven. Mange av diskusjonene tok utgangspunkt i folks fordommer omkring deltakerne. Informantene mine var også bevisst disse fordommene, og jeg ville derfor finne ut i hvilken grad dette var med på å påvirke deltakernes rollebevissthet. I forbindelse med denne bevisstheten blant informantene, skal vi se hvordan dette kom til syne i rollen de hadde overfor meg under intervjuet. Noen av informantene var meget bevisste på at jeg antakelig hadde fordommer til dem og deres deltakelse. Av den grunn la jeg vekt på overfor informantene at jeg ikke hadde sett seriene de hadde deltatt i. Jeg så først seriene i etterkant av intervjuene. Allikevel var det viktig for dem å understreke og presisere hvorfor akkurat de hadde vært deltakere. Vi kommer nærmere innpå hvordan dette fortonte seg seinere i oppgaven.

For det tredje bevisstheten rundt deltakernes rolle i forhold til produksjonsselskapet som ”arbeidstaker”. Hvordan opplevde informantene denne rollen?

For det fjerde bevisstheten rundt rollen deltakerne hadde i forhold til de andre deltakerne i serien. Spesielt hvilke konstellasjoner som oppsto i den ene serien hvor flere av deltakerne bodde sammen i en lengre periode. De ble selvsagt færre og færre, men noen av deltakerne bodde ganske lenge sammen. Men også i den andre serien hvor det bare var sjekkeren om en av kandidatene om gangen.

Målet med en slik inndeling gjør det enklere for meg å knytte funnene mine i undersøkelsen opp mot fokuset jeg vil forskningen skal ha. Det er kunstig å se rollebegrepet og iscenesettelsen atskilt, derfor vil jeg understreke at dette kun er gjort som et grep for enklere å kunne håndtere datamaterialet. Rollene informantene har, henger tett sammen med iscenesettelsen. Det ene kan ikke opptre uten det andre. Man kan si rollene og iscenesettelsen er to sider av samme sak, eller av samme situasjon/kontekst.

2.2.1 Kommunikasjonsteori

“Socialkonstruktionismen gjør op med tanken om, at der findes et ægte selv: det er ikke mulig

at finde frem til et endelig definert selv - der findes mangfoldigheder av selv`er, som konstrueres via sproget. Sproget går fra at være et redskap, der formidler og avspeiler opplevelser i verden, til skaberen af verden” (Jansen/Jensen, 2003:15).

John Fiske definerer kommunikasjon i ”Kommunikations teorier” fra 2004 som ”*social samverkan med hjälp av meddelanden*”(Fiske, 2004:13). Altså er kommunikasjonen en type handling, en samhandling, som eksisterer på grunn av at noe deles eller formidles mellom de ulike aktørene. Vi kan måle empirisk hva som deles/formidles i hva som blir sagt og uttrykt, og dette vil forme den samhandling som foregår mellom de impliserte parter. Samtidig må vi se konteksten kommunikasjonen opptrer i som et annet viktig element i forståelsen og fortolkningen av forskningssamtalen. Kommunikasjonen foregår ikke løsrevet fra tid og rom, men i en bestemt kontekst.

Fiske skiller dessuten mellom to ulike retninger innen kommunikasjonsteori. Den ene som hører hjemme i samfunnsfagene, særlig i sosiologien og psykologien, kaller han *Prosessskolen*. Det som kjennetegner denne retningen er at den fokuserer på *kommunikasjonshandlinger*. Samhandlingen er prosessen hvor en aktør setter seg i relasjon til den andre, eller påvirker oppførselen, sinnsstemningen og det emosjonelle aspektet hos den andre, og vice versa (Fiske, 2004:13).

Den andre retningen kaller Fiske *Semiotikken*, læren om tegn og betydninger, som ser på kommunikasjonens *funksjoner*. Denne retningen benytter seg ofte av lingvistikk og humaniora. Semiotikken definerer sosial samhandling som det som kjennetegner aktøren som medlem i en kultur eller et samfunn (Fiske, 2004:12-13).

Når jeg tar med Fiske her, er det for å vise at jeg er bevisst de ulike måtene å se kommunikasjon på og hvilken funksjon den kan ha. Jeg mener likevel at en kombinasjon av begge retningene Fiske nevner er nærmest opp til den forståelse av kommunikasjonsbegrepet jeg har. Når jeg analyserer og fortolker samtalene jeg har hatt med informantene, har jeg tatt hensyn til begge. Slik jeg ser det beveger *prosessskolen* seg på et ”her - og nå” - nivå, altså kan vi med dette perspektivet observere hva som skjer under selve forskningsintervjuet. Når vi bruker den *semiotiske* retningen som utgangspunkt, blir blikket løftet utover selve kommunikasjonssituasjonen. Vi ser den kulturelle og sosiale konteksten med utgangspunkt i de koder/meldinger som blir sendt fra sender til mottaker. Underforstått ligger at både sender

og mottaker må ha en del av den samme referanserammen/forståelseshorisont for å kunne forstå hverandre, og det har vi begge i kraft av å være en del av det samme samfunnet, kulturen og tiden. Forståelseshorizonten varierer selvsagt fra den ene til den andre, men vi har allikevel en referanseramme som et minste felles multiplum, kun i kraft av å være om lag på samme alder og del av den samme tiden.

Fiske tar også for seg fenomenene *redundans* og *entropi*. Med *redundans* mener Fiske det som er forutsigbart og konvensjonelt i en meddelelse. *Redundansen* gir ikke så mye ny informasjon. Med *entropi* menes at meddelelsen er informasjonsrik og uforutsigbar.

Når jeg startet intervjuene med å spørre informantene mine om hvor gamle de er og hva de jobber med, vet jeg på forhånd svarene på disse spørsmålene. Spørsmålene tas med for å få samtalen i gang. I hvilken grad vil svarene fremstå som *redundans* eller *entropi*? Særlig interessant er dette i svarene de gir angående årsakene til at de meldte seg på realityserien. Jeg forutsetter at informantene mine har gjort et bevisst valg når de meldte seg på serien.

Et annet aspekt ved kommunikasjonsprosessen er det som har å gjøre med feedback. Fiske snakker om overføringen av mottakerens reaksjoner tilbake til senderen.

”Feedback gör det möjligt för talaren att anpassa sin främställning till publikens behov och gensvar.” (Fiske, 2004:37)

I det kvalitative forskningsintervjuet er det viktig og naturlig å gi feedback på de svarene informanten kommer med. Av den grunn ble alle intervjuene formet av de impliserte. Jeg som intervjuer valgte å la informantene bestemme i stor grad hvilken retning intervjuene skulle ta. Jeg forsøkte å følge opp med det som virket viktig for informanten å få med. På den måten kunne jeg få mest mulig informasjon. Dette gjelder ikke bare for budskapet og innholdet i det som ble sagt. Også strukturen ble styrt på denne måten. Jeg har tidligere nevnt hvordan kjønn var med på å forme intervjusituasjonen. I og med at en intervjusituasjon trolig er en kunstig eller konstruert kommunikasjonssituasjon, er det viktig at begge parter føler de får noe igjen. Med dette mener jeg at jeg også måtte gi noe informasjon av personlig karakter for å få personlig informasjon igjen. Da snakker jeg ikke kun om verbal informasjon, men også mitt kroppsspråk og innlevelse i det de sa, og feedbacken jeg ga. På den måten fikk de en følelse av å ta litt del i meg, og ”leste” hva slags person jeg er. I en hver kommunikasjonssituasjon vil

begge parter fortolke det som blir sagt. Denne fortolkningsprosessen foregår mer eller mindre ubevisst. Hva mener senderen med budskapet? Hva ønsker senderen å oppnå? Er senderen ute etter liknende informasjon fra meg? Spørsmål som disse beveger seg i deltakerne i en kommunikasjonssituasjon, og på grunnlag av de fortolkingene deltakerne gjør, tar en avgjørelser i forhold til hva som skal bli neste utspill. Når kommunikasjonssituasjonen er mellom to mennesker som kjenner hverandre, er denne prosessen mindre bevisst. Årsaken er at man har vært i lignende situasjon tidligere, og i tillegg kjenner man den andre slik at en er vant til å lese/fortolke vedkommende. I kommunikasjonssituasjoner med fremmede, slik som i et forskningsintervju, blir fortolkningsprosessen mer bevisst. Goffman (1969) snakker om på hvilken måte vi kalkulerer vår respons ut i fra tidligere erfaringer og hva som vil egne seg best i den gitte situasjonen.

Vi kommer nærmere inn på dette når jeg skal snakke om den rollen informantene har i forhold til meg som forsker.

2.2.2 Iscenesettelse

Det er også nødvendig for meg å si noe om hva jeg legger i begrepet iscenesettelse. Med iscenesettelse mener jeg at noen setter seg i scene eller regisserer seg eller noe i sitt liv. Når jeg bruker begrepet har jeg allerede forutsatt at handlingen er bevisst fra aktørens ståsted. Dette kan lett virke problematisk. Problematisk fordi informantene ikke nødvendigvis selv bruker begrepet, og når jeg bruker det har jeg tillagt informantenes handlinger og valg mening. Altså, vil iscenesettelsen være et begrep jeg bruker i fortolkningen av de valg informantene har tatt som resulterte i handlingene deres.

Informantene snakker om hvorvidt de føler at de kunne være seg selv under innspillingen. Ved å uttrykke dette sier de samtidig noe om bevisstheten rundt deres egen rolle. I forlengelsen av rollen ligger iscenesettelsen. De ønsker å være seg selv, altså vise seg frem slik de mener er vanlig for dem. I dette ligger bevisstheten. De vet hva de vanligvis er, og de kjente det på kroppen når de ikke fikk handle fritt. Hvis vi tar utgangspunkt i en behavioristisk tankegang, vet vi at individene ikke har fri vilje. Individene handler ut ifra de rammene som er dem gitt. Disse rammene er for det første det de har tilegnet seg av kunnskap

og normer i *sosialiseringprosessen*. For det andre de *kulturelle verdiene* som er gjeldene i samfunnet de er en del av, og for det tredje *tiden* de lever i. Rammene blir tydeliggjort gjennom sanksjoner. Handler man annerledes enn forventet, blir man sanksjonert negativt med irettesettelse eller straff. Handler man slik det forventes, blir man belønnet med ros eller oppfordring om å fortsette på samme vis. Disse rammene er mer eller mindre tydelige for de fleste voksne mennesker, og innenfor disse rammene eksisterer følelsen av å være seg selv. Når informantene var deltakere i en realityserie ble rammene endret og følelsen av at de ikke kunne være seg selv meldte seg. Endringene lå i at de ikke lenger kunne bestemme fritt hvordan de skulle handle. De fleste individer har en følelse av at de kan handle fritt i de fleste situasjoner, selv om dette neppe medfører riktighet. Vi kan handle fritt innenfor de rammene som er gitt, men ikke løsrevet fra disse. Når så informantene ble gjort oppmerksom på at rammene var endrede, gjorde det dem forargede. Først når man blir møtt med endrede forutsetninger for de valg man tar, blir man også oppmerksom på hva som er det vanlige. Med denne økte bevisstheten rundt hvem de er, kommer også iscenesettelsen inn. De ønsker å handle som de vanligvis gjør i lignende situasjoner. De vil sette i scene sin rolle i den gitte konteksten. Måten de kan regissere sin rolle på i denne konteksten, er å fortelle meg som forsker hvor uforberedt de var på at produksjonsselskapet redigerte opptakene i ettertid. Da får de markert overfor meg hvor lite de ”var seg selv” og hvor stor makt produksjonsselskapet utøver.

Den historiske og kulturelle bakgrunnen for begrepet å være seg selv, har jeg hentet hos Charles Taylor i hans *Autensitetens etikk* fra 1998. Tanken om det frie mennesket kan vi spore helt tilbake til romantikken hos Rousseau. I følge Taylor er det allikevel Herder som først artikulere ideen om at hver og en av oss har en særegen måte å være menneskelig på. Behovet for å være tro mot oss selv, danner grunnideen bak autensitetsidealet som er gjeldende i vår tid. Hvis ikke behovet blir dekket, mister poenget med å leve livene våre og forestillingen om det å være menneske går tapt for oss. Det ligger et originalitetsprinsipp i denne forestillingen. I følge Taylor, har vi alle en originalitet styrt av en indre stemme som forteller oss noe om oss selv og den moralen vi lever etter. Vi definerer oss selv når vi uttrykker denne originaliteten. Årsaken til at vi i vår tid er opptatt av å realisere oss selv, henger sammen med dette autensitetsidealet.

For at selvrealiseringen i praksis skal være mulig i et samfunn, må vi ha samfunnsmodeller som setter rammer og gir alle de samme mulighetene. I demokratiske samfunn har alle rett og

mulighet til å være seg selv. Demokratiet har folkesuverenitetsprinsippet som utgangspunkt, hvor alle er like mye verdt. Uten dette prinsippet som setter rammer for selvrealiseringen ved at alle skal ha mulighet til det samme, ville autensitetskulturen gjort oss mindre opptatt av fellesskapets beste (Taylor, 1998).

På et mer intimt nivå, kan det virke som om forhold til andre mennesker er sekundært i forhold til vår egen selvrealisering. Med dette som utgangspunkt vil nære relasjoner fortone seg meningsløse. På den annen side krever bekreftelsen av vår identitet anerkjennelse av andre. Det betyr at selvrealiseringen ikke kan foregå uten et gjensidig avhengighetsforhold til andre. Og at en forståelse av hva som er min identitet eller meg selv, står i en dialogisk relasjon til andre. Denne dialogen foregår både direkte og indirekte, i følge Taylor. I tidligere samfunn var vår identitet knyttet til den sosiale statusen eller posisjonen vi hadde i samfunnet, mens vi i et moderne samfunn ikke har slike tydelige statuser/posisjoner. Dermed blir vi avhengige av en mer eksplisitt bekreftelse på vår identitet. Vi får disse bekreftelsene gjennom gjensidige bytteprosesser. Vi gir bekreftelse til andre og får bekreftelse selv. I følge Taylor er den mest kritiske og viktigste anerkjennelsen vi får, i kjærlighetsforhold. Det er viktig å presisere at Taylor ikke mener at vi skaper en identitet og så blir det med det. Identiteten vår er dynamisk og i konstant endring. Dette sees i sammenheng med at å være tro mot seg selv, handler om å være det i et dialektisk forhold til medmennesker og samfunnet vi lever i.

Videre i analysen prøver jeg også å vise at iscenesettelsen er deres selvfortelling. Med det verbale språket og det nonverbale språket forteller de sin versjon av deltakelsen i realityserien og sin fortelling om seg selv i den konteksten jeg møter dem. Hva slags funksjon har denne selvkonstruksjonen? Hva forteller den meg som forsker? Gregen sier følgende:

Jo bedre vi er i stand til at konstruere og rekonstruere vores selv-beretning, jo bedre evne får vi til at få relationer til at fungere (Gregen, 1997:206).

Det Gregen mener med dette, henger sammen med det jeg nevnte litt tidligere, nemlig at man handler innenfor de rammene en relasjon gir. Dette gjør vi for å virke troverdig og vekke tillit hos den vi er i relasjon med. Og vi gjør det for å vise hvor dyktige vi er til å tilpasse oss relasjonen og konteksten. Sett i sammenheng med mitt forskningsfelt, viser informantene mine sin kompetanse i sosiale relasjoner ved støtt å gjøre seg selv og meg oppmerksom på de rammene som ligger til grunn for den konteksten de befinner seg i. Denne kompetansen kan

ikke opptre alene, så den er helt avhengig av feedbacken fra de/ den impliserte i den gitte kommunikasjonssituasjonen. Med feedback kan informanten bygge sin selvfortelling opp og den som gir feedback er publikum. I lys av dette vil informanten som deltaker av en realityserie og som objekt for min forskning, "spille" sin rolle på den scenen som konteksten gir. De skaper seg et publikum. På denne måte blir også selvfortellingen en viktig del av iscenesettelsen.

All the world is not, of course, a stage, but the crucial ways in which it isn't are not easy to specify (Goffman, 1959).

Goffman snakker her om at vi at vi ofte opptrer på en scene, og scenen er de kontekster vi opptrer. Som aktører forsøker vi å etablere og opprettholde det inntrykket vi vil at publikum skal ha av oss, eller slik vi vil at de skal oppfatte oss. Denne teoretiske retningen innenfor sosiologien kaller vi inntrykks kontroll. Vi søker altså å ha kontroll over hvordan publikum/andre oppfatter oss. Dette vil for mitt vedkommende gjelde i kommunikasjonssituasjonen informantene har sammen med meg, både i den rollen de har når de snakker med meg og i det de forteller om sin deltakelse i realityserien. De ønsker å ha kontroll på iscenesettelsen. I dette ligger det også et ønske om suksess. De ønsker å vinne på presentasjonen. Og hva vil de oppnå? Svaret på det kommer vi tilbake til i analysen.

Poenget med denne avklaringen er å forklare min bevissthet rundt bruken av begrepet. Jeg er bevisst at iscenesettelsen er mitt begrep og ikke informantenes. Begrepet er min fortolkning, men jeg bruker det som et redskap for å forklare informantenes valg og handlinger med utgangspunkt i det de forteller. Ved å bruke begrepene rolle og iscenesettelse, trenger jeg heller ikke å ta stilling til hva som er informantenes identitet. Identitet er et begrep som ikke passer inn i denne konteksten. Jeg er ikke ute etter å si noe om hva som er deres virkelige jeg, men er mer opptatt av hvordan de forklarer hvorfor de handler som de gjør. Og når jeg skal si noe om de valg de har tatt og tar og det som er resultatene av de valgene, altså handlinger, er det mest hensiktsmessig å snakke om roller og iscenesettelse.

2.2.3 Rolle

Sennett (1977) definerer *rolle* som passende atferd for visse situasjoner, men ikke for andre. Videre sier han at forskning som er gjort på rolle har vært en liste over hva som er passende atferd i de ulike situasjoner, og dreier seg om en diskusjon om hva som er det passende. Den sosiale og kulturelle konteksten definerer hva som er passende. Disse teoriene, mener Sennett, tar ikke høyde for at individene ikke handler mekanisk i alle situasjoner ut ifra hva som er definert som passende atferd på forhånd. Derfor er det viktig og ta høyde for at rolle også innbefatter koder av tro; - Hvor mye og på hvilke grunnlag individene tar deres egen atferd, andres atferd og konteksten de opptrer i, er viktig. Overordnet denne måten å se på rolleatferden på, kommer spørsmålet om hvilke verdier individet legger i situasjonsbestemt atferd. Sennett mener at kombinasjonen av denne tro og handlingen i seg selv, er det som er grunnlaget i rollebegrepet. Og denne definisjonen gjør det vanskelig å studere rolle historisk. Han fortsetter:

For sometimes new patterns of behavior will continue to be interpreted with old codes of belief, and sometimes the same sort of behavior will continue over time, even as people arrive at new definitions of what it means (Sennett, 1976:33).

Begrunnelsen for å ta med Sennetts rollebegrep her er å vise at rollebegrepet er dynamisk. De rollene informantene har er ikke nødvendigvis dem de hadde under deltakelsen. De rollene de forteller om til meg, er rollene de har sett i lys av de erfaringene de har gjort seg.

2.2.4 Offentlig og privat sfære

Neste tema jeg vil diskutere i oppgaven min er grensen mellom offentlig og privat sfære. Habermas (1989) skiller mellom offentlig og privat sfære. Med privat sfære mener Habermas intimsfæren, det som hører til hjemmet, familien. Med offentlig sfære mener han massemedia som har blitt offentlighetens hovedinstitusjoner. Han legger til grunn en forestilling om den ideelle, borgelige offentligheten med klare skiller mellom den private og den offentlige sfære, samt tydeliggjøring av smak, estetikk, høy- og lavkultur, kjønn og sosial tilhørighet. Når fjernsynet bidrar til en sammenblanding mellom privat og offentlig sfære, skjer det i følge

Habermas et forfall.

Det samme ser vi også hos Sennett (1977) som mener at når det skjer en intimisering av offentligheten, står den offentlige kulturen for fall. Han mener at ved at offentlige personer i stedet for å fokusere på sak privatiserer alle forhold, mister sin troverdighet og opprinnelige hensikt. Med privatisering mener han å sette fokus på mennesket bak saken og ikke saken i seg selv. Han snakker om et maskefall. De offentlige menneskene legger vekk den masken, de bør ha i det offentlige rom fordi de er der for å ta opp viktige saker. Når de lar masken falle mister også den offentlige personen sin troverdighet. Fjernsynet har skyld i den offentlige persons fall fordi mediet legger for stor vekt på personliggjøring og private forhold fremfor saklighet (Sennett, 1977). Som vi ser har både Habermas og Sennett et ønske om å holde fast ved en kritisk borgerlig offentlighet som et normativt ideal.

I forhold til realityseriene jeg har gjort undersøkelsen i er nettopp fokuset på personen viktig og ikke hvilken offentlig rolle deltakerne spiller. Det ligger i realitysjangeren at det er det private og personlige som skal vises. Forfallet Sennett snakker om, og de uklare grensene mellom privat og offentlig sfære Habermas tar opp som problematisk, er realityserienes agenda. Fjernsynsmediet har endret seg mye siden Sennett og Habermas uttrykte sin bekymring. Det er allikevel interessant å ta med for å få et perspektiv på hvor raskt endringen innen fjernsynsmediet har endret seg, samt at det hjelper oss å forstå den motstanden realitysjangeren fikk når den først kom.

Videre ser vi hos Bourdieu (1998) at fjernsynet betegnes som et instrument for “symbolsk undertrykking.” Med det mener han at det ikke er det saklige forhold som teller, men det å bli sett. Han er, på lik linje med Sennett og Habermas, opptatt av at massemediene som et av offentlighetens hovedforum, er blitt intimisert. Representanter fra flere (alle?) sosiale lag har tilgang til mediene, både vanlige mennesker og kjendiser. Bourdieu skriver også at vi går mot en verden hvor den sosiale virkelighet på samme tid blir beskrevet og foreskrevet av fjernsynet (Bourdieu, 1998:27).

Müleisen (2002) mener at intimiseringen fremfor alt består i at de som er på tv viser en blanding av det som betegnes som offentlig og privat atferd.

Meyrowitz (1985) skriver at fjernsynet bidrar til en demokratiseringsprosess ved at nye

grupper får tilgang til informasjon om hverandre, og alle har i prinsippet tilgang til samme informasjon. Denne utviklingen er med på å viske ut forskjeller mellom kjønn, klasse, religion, etnisitet osv.

2.2.5 Tillit

Man må lære at udholde "verdanskuellesmessige" differenser og til trods for det tilslutte sin egen adfærd til de fremmede selektionsyndelser (Luhmann, 1999:95).

Man er nødt til å ha en grunnleggende tillit til andre individer selv om de har veldig ulikt erfaringsgrunnlag enn oss, og vi ikke har oversikt over hvordan de tenker. I følge Luhmann er det en forutsetning i moderne samfunn at der hvor kontrollen (makten) minsker, tar tilliten over. Luhmann mener at tillit og risiko utgjør en distinksjon. Deltakerne i realityserier må ha en grunnleggende tillit til de andre deltakerne og produksjonen for å kunne fungere sammen med dem. Samtidig vil det alltid være fare for at man blir utsatt for risiko, så man må være forberedt på risiko fordi det er en del av spillet/leken de er med på. I denne oppgaven blir tilliten som deltakerne har til produksjonen viktig i forhold til hvilke forventninger de hadde til deltakelsen og hvilke erfaringer de sitter igjen med i etterkant. Ikke minst i forhold til den iscenesettelsen deltakerne i realityserier ikke selv har kontroll over, nemlig den som ligger i produksjonsselskapets makt. Deltakerne må ha tillit til at iscenesettelsen passer med de forestillingene de har om hvilken rolle de har i serien, og i forhold til de menneskene de har rundt seg i den gitte konteksten.

2.2.6 Kjønn

Videre ser jeg på ulikhetene mellom hvordan kvinnene og mennene responderer, legger sin selvfortelling frem og iscenesetter seg. Når vi ser på deltakernes bevissthet rundt egen iscenesettelse, blir hvordan de oppfatter at andre ser dem et annet viktig aspekt. Tseëlon (1995) tar utgangspunkt i Laura Mulveys (1975) feministiske filmteori for å si noe om på hvilke ulike måter kvinner og menn ser fremstilling av kvinner på film. Kort fortalt er menns blikk mer endimensjonalt. De ser kvinner på film som tilgjengelige og fremstilt av og for

menn som et objekt for begjær. Kvinner blikk er mer sammensatt. De ser at kvinner på film representere ulike roller, og ikke bare som et objekt for begjær (Tseëlon, 1995:67-68).

I utgangspunktet ser Tseëlon på det mannlige blikket som en form for maktutøvelse. Kvinnen som blir observert kan ikke se tilbake og har dermed ingen makt. Hun blir da utelukkende et objekt for menns blikk og begjær. Tseëlon nevner også at hvis den som blir observert vet at muligheten for å bli observert er tilstede, men ikke har kontroll på observasjonen, fører dette til en ytterligere forminskning av makten hos kvinnen. Hun henviser til Foucaults analyse om det disiplinære blikket¹. På den annen side, om kvinnen er bevisst observasjonen kan hun ta makten ved å framstille seg på en måte som stemmer overens med sin egen lyst eller begjær (Tseëlon, 1995).

I forhold til de kvinnelige informantene skal vi se at bevisstheten rundt tilskuernes blikk først gjør seg gjeldende etter realityserien blir vist på tv. I analysen skal vi se hvilke erfaringer deltakerne gjorde seg.

¹ Foucault, Michel: *Disipline and Punish*, 1975

3.0 Hva er gjort på feltet? Reality som sjanger

Realitysjangeren er forholdsvis nytt i Norge. I 1996 var NRK først ute med serien *8 og ½* som handlet om åtte unge mennesker som bodde i et hus i 3 uker. I 1999 sendte TV3 den første *Robinson ekspedisjonen*. Stor media-oppmerksomhet (les tabloid-journalistisk) ble det allikevel først med *Big Brother* i 2001. Serien hadde nesten 800 000 tilskuere da første episode ble vist, og det var 1,2 millioner som fulgte finalen. I ulike norske media ble det stort rabalder på grunn av det nye konseptet. Mange illsinte personer i aviser og andre medier var ute med pekefingeren mot det som ble definert som “drittsekk-tv”². Tross mye bråk skjønte tv-selskapene at dette var god butikk og vendte blikket både ut i verden for å få ideer fra andre realityserier, og innover for ideer til nye. I løpet av årene som har gått siden oppstarten, har det vært en eksplosjon av antall ulike realityserier. Og debatten om hvorvidt dette er drittsekk-tv eller ikke, har stilnet.

Debatten blant medievitene de siste tjue årene har gått rundt kvaliteten på det som blir sendt i tv, i følge Ericson og Ytreberg (2002). Om tv er høy eller lav kultur, er dikotomien diskusjonen har akset rundt. I tillegg har det vært en debatt rundt genrebegrepet reality-tv. Er reality-tv slik det fremstår i dag en ny sjanger? Eller er reality-tv bare en avart av andre virkelighets-serier av typen *Rescue 911*?

Henrik Søndergaard hevder blant annet at realitysåper er den nye hybridformen som tar i bruk dokumentarens teknikker og virkemidler i sin behandling av såpemateriale. Råmaterialet er sosiale relasjoner som kjærlighet, vennskap, personlige konflikter og lignende. Forutsetningen for troverdighet i disse seriene er at de baserer seg på vanlige mennesker og opplevelser fra deres livsverden i stedet for profesjonelle skuespillere (Søndergaard, 1995).

Landgangen (2002) skriver i sin hovedfagsoppgave at poenget med å definere reality-tv for en medievitte både har med form og innhold å gjøre.

“Virkelighetstv er først og fremst et genrehybrid som kombinerer fakta og fiksjon, informasjon og underholdning. Videre er det serier hvor vanlige mennesker og deres

² Se for eksempel A. Iversens innlegg *Hysterisk mediekritikk* på <http://www.dagbladet.no/kultur/2002/01/24/308207.html>. Og A. Clemetsens innlegg *Norge i krise* på <http://i.dag.no/caseoppslag.php3?ID=1085>

opplevelser står i sentrum av begivenhetene. Seriene simulerer virkeligheten, det er med andre ord meningen at vi som seere skal få følelsen av at det er virkeligheten vi beskuer. Utover dette er det ingen restriksjoner om hva seriene skal handle om”
(Landgangen, 2002:13).

For min oppgave er ikke diskusjonen om sjangerbetegnelsen viktig. Heller ikke hvorvidt dette er høy eller lav kultur. Poenget mitt med å ta det med er utelukkende for å få frem omfanget av oppmerksomhet som oppsto når realityseriene for fullt kom inn i det norske mediebildet. Siden den gang har andre kanaler vært mer aktuelle for debatt som for eksempel ulike internettsider som facebook.com, nettby.no, bearshare.com, myspace.com og youtube.com, hvor alle som ønsker, kan være deltaker. På disse sidene legger den enkelte ut informasjon om seg selv, samt deler filer. Dette er også en form for iscenesettelse gjennom media. Det er bare kanalen som er endret. I motsetning til tv-mediet, blir ikke disse internettsidene redigert på samme måte som realityseriene. Dermed mister vi til dels det nivået innen iscenesettelse som deltakerne ikke har kontroll over. Dels, fordi sidene er åpne for at venner av den enkelte kan publisere bilder eller legge inn hilsener og historier som påvirker den enkeltes iscenesettelse.

Diskusjonene rundt denne form for internettbruk dreier seg i stor grad om de etiske retningslinjene i forhold til personvern. Likhetstrekkene med realityseriene er allikevel slående. Det dreier seg også her om å se og bli sett. Derfor blir iscenesettelsen viktig. Hvordan du fremstår på f. eks facebook.com, hvilke bilder du legger ut, hva du skriver om deg selv, hvilke grupper du er medlem av og ikke minst hvor mange venner du har, former iscenesettelsen.

I realityserier må du måle reaksjonene på deg selv når serien blir vist på tv. Er det noen som kjenner meg igjen? Hvilke goder kommer meg til fordel fordi jeg har vært på tv? Hva mener folk om meg? Hvordan fremsto jeg? På facebook.com kommer responsen veldig rask. Du får hele tida tilbakemeldinger fra vennene dine. Konstruksjonen rundt iscenesettelsen er umiddelbart dialektisk. Du sammenlikner deg med andre ved å kikke inn på dine venners sider, og redigerer din egen deretter. Slik jeg ser det er internettsidene som nevnt, en naturlig forlengelse av realityseriene på tv. Allikevel erstatter ikke internettsidene realityserier, foreløpig, men kommer i tillegg. Den andre grunnen til at dette blir nevnt her, er for å understreke tendensen i vår samtid som går på det uklare skillet mellom *fiksjon og virkelighet* på den ene siden, det uklare skillet mellom *privat og offentlig sfære* og bevisstheten rundt vår

rolle og iscenesettelse i et kollektivt mediebilde. Begrepet kollektivt mediebilde bruker jeg her for å understreke at det ikke lenger er forbeholdt en elite å være i media. Alle som vil kan delta.

3.1.0 Ønsker alle å være med i en realityserie?

MMI gjorde en undersøkelse for Dagbladet våren 2004 som omhandler folks forhold til reality-tv. Der kommer det blant annet frem at 34 % av ungdommer i alderen 15-24 år kunne tenke seg å være med i en realityserie³.

I dag kan man si at realityseriene mest sannsynlig ikke har så stor effekt som man først hadde trodd. Når mangfoldet blir stort nok, blir virkningen av dem mindre, og i tillegg har vi som tidligere nevnt, fått andre medier å delta i. Og de som var med i en serie sendt noe tidligere, fortalte at seertallet for andre runde var dårligere enn ved første utgave av serien. I tillegg til dårligere seertall kan man måle virkningen av realityseriene på hvor kjent deltakerne blir. De første deltakerne i Big Brother husker vi fremdeles hvem er. Vi husker til og med navnene til i hvert fall fire av dem. Når jeg spurte informantene mine om det var noen realitydeltakere de husker spesielt godt, så svarte alle unntatt en, de første deltakerne fra Big Brother.

På grunn av det store mangfoldet av serier som fins nå, kan det nok tenkes at deltakerne velger mer bevisst ut fra hva som best fremmer det ved seg de ønsker å iscenesette. Liker du fysiske utfordringer, så melder du deg på *Robinson* eller *71 grader nord*. Da kan man forsvare deltakelsen i det konseptet man velger. Vi kommer mer tilbake til dette i analysedelen i oppgaven.

3.1.1 Alle er med. Eller?

I følge Espen Ytreberg, professor i medievitenskap ved universitetet i Oslo, har 38 % av Norges befolkning fra 9 år og oppover deltatt på tv.⁴ Tallene er hentet fra en undersøkelse forskergruppa Participation and Play foretok høsten 2004. I undersøkelsen ser de på

³ <http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/pdf.utv.php?pa=A&d=2004-05-23&p=41&read=1>

mulighetene vanlige folk har til å delta på fjernsyn, både personlig og gjennom digitale medier som SMS og e-post. Undersøkelsen diskuterer resultatene av denne ”folkevandringen” inn i mediene, hvor etablerte eliter og vanlige folk møtes. I dette møtet blir nye roller etablert og de diskuterer hvilke rettigheter og plikter som følges av disse nye rollene.

Denne undersøkelsen begynner allerede å bli litt gammel i medievitenskapelig sammenheng. Andelen av vanlige folk som har deltatt i mediene nå, i 2007, er nok større, særlig hvis vi i tillegg tar med andre medier som internett. Allikevel er den relevant å ta med for å vise hva denne allminneliggjøringen av det å være synlig i det offentlige mediebildet gjør med mediebildet, og hva slags effekt slike serier som jeg har sett på, har i dag.

3.1.2 Identitet eller rolle?

Det er også gjort annen type forskning på realityserier. Psykologene Helen Jansen og Stefan Lock Jensen har sammen skrevet en avhandling om folks bruk av realityshow for å skape og iscenesette seg selv.⁵ Avhandlingen tar utgangspunkt i tv-mediaets iscenesettelse av identitet, for å beskrive hvordan moderne mennesker eksponerer seg selv for andre på ulike vis. Jansen og Jensen har intervjuet fire personer som har vært med i et realityshow, og setter dem inn i en sosiologisk og psykologisk kontekst. Avhandlingens mål var å vise hvordan deltakelsen i et realityshow er med på å konstruere deltakernes identitet. Jansen og Jensen (2003) skriver på side 12 i sin avhandling:

”Med inspiration i det aktuelle mediefænomenen reality-shows bliver det derfor i vores øjne relevant så vel empirisk som teoretisk og anskueliggøre, hvordan individer reflektivt bruger og skaber identitetshistorier til at iscenesætte sig i den sociale verden.”

Forfatterne bruker begrepet individ og individkonstruksjon når de ser på iscenesettelsen. For mitt prosjekt er det mer relevant og interessant å bruke rolle som begrep i sammenheng med iscenesettelsen. De tar utgangspunkt i den engelske sosiolog og psykoterapeut Ian Craib når de definerer identitetsbegrepet og opplevelsen av ens identitet. Utgangspunktet deres er at identitet er et dynamisk prosjekt som varer hele livet.

⁴ <http://www.dagbladet.no/kultur/2006/10/10/479259.html>

” ...forstås `identitet` i dag som værende konstitueret og kendetegnet ved sin refleksivitet – den konstante revision og udfordring af selvet som et livstidsprosjekt” (Jansen/Jensen, 2003:64).

Måten de henviser til Craib på får meg umiddelbart til å tenke på hva jeg legger i rollebegrepet, og gjør meg mer sikker på at det valget jeg har foretatt meg for dette prosjektet, er det mest passende. Craib kaller de ulike rollene vi har i livet for *sosiale identiteter*. Identiteter kommer og går, men noe er konstant og det er det som forener alle de sosiale identiteter man har, har hatt og vil ha. Dette begrunner han med at vi har en opplevelse av å være kun en person. Altså at vi er en person med flere sosiale identiteter som er foranderlige.

Mitt forskningsprosjekt skiller seg fra Jansen og Jensens ved at jeg ikke setter fokus på identitet. De forklarer altså deltakelsen i en realityserie med å vise at det sier noe om hvordan vi konstruerer identiteten vår. Jeg mener det er mer relevant å snakke om de ulike rollene vi tar i de ulike kontekstene vi opptrer i. Det å delta i en realityserie sier ikke noe om hvem en i sannhet er, men sier noe om en eller flere av de rollene vi har. Summen av alle rollene vi har er vår identitet, slik jeg ser det. Hvis jeg kan tillate meg å bruke en metafor, er de ulike rollene puslespillbrikker som settes sammen. Bildet som tilslutt kommer til syne er vår identitet. Dessuten er rollebegrepet knyttet til noe som ligger utenfor individet, nemlig forventninger. Disse forventningene ligger hos omverdenen og hos det handlende individet selv (aktøren). Den sosiale og kulturelle konteksten handlingen utføres i, avgjør hvilke forventninger som er knyttet til den bestemte rolle aktøren har. I tillegg er også fokuset mitt for dette prosjektet å si noe om bevisstheten mine informanter har rundt de forventningene som stilles til dem, og hva som ligger i dem. Derfor mener jeg det ikke egner seg å bruke begrepet individ.

Jeg er enig med Jansen og Jensen (2003) når de snakker om iscenesettelsen som en del av identitetskonstruksjonen, men det er ikke det jeg i dette prosjektet er interessert i. Som psykologer er blikket deres naturlig nok rettet innover i den enkelte, mens mitt blikk som sosiolog er rettet mot samspillet mellom individ og samfunn. Jeg ser på deres bevissthet rundt forventningene, og informantenes evne til å plassere seg selv i samtiden og konteksten de opptrer i. Hva de egentlig ønsker å være (les hvilken identitet de er ute etter) er ikke så

⁵ ”Se, jeg er på -om iscenesettelse, identitet og realityshows” Samfundslitteratur 2003

interessant i denne sammenhengen.

4.0 Presentasjon og drøfting av resultater og analyse

Denne delen av oppgaven er delt inn i fire. Det første jeg skal ta for meg er deltakernes begrunnelser for å delta i en realityserie med et tydelig sjekkeaspekt. Her presenterer jeg funnene, drøfter og analyserer dem.

I del to tar jeg for meg hva informantene legger i begrepene flørt og sjekking. Vi skal se hvilke forestillinger og forventninger de har til sjekkingen i den realityserien de har deltatt i og deretter analyserer jeg og drøfter utsagnene.

Del tre tar opp hvilke erfaringer deltakerne gjorde seg i forhold til hvor virkelig/ autentisk realityserier er. Videre ser vi på kongruens og divergens mellom deltakernes forventninger og erfaringer ved deltakelsen. Til slutt i denne delen ser vi på ambivalens i intervjusituasjonen.

4.1.0 Begrunnelsene

Gjennom undersøkelsen fant jeg ut at de fleste av mine informanter sier at de ikke meldte seg på selv, men at venner, familie eller arbeidskolleger meldte dem på. Det var ingen forskjell på begrunnelsene mellom de som var ”blitt påmeldte” og dem som meldte seg på selv. Også de som ikke meldte seg på selv, valgte alle å takke ja til tilbudet om deltakelse når det kom.

Det som er gjennomgående er at informantene ser på deltakelsen som noe nytt og spennende, noe de aldri har vært med på før, og dermed noe som de har lyst til å prøve. Det er også gjennomgående at deltakelse i en realityserie blir sett på som en ”engang i livet”- opplevelse. For flere av deltakerne blir også begrunnelsen for å delta knyttet til det å gjøre noe som kan flytte egne grenser, fordi deltakelse blir av informantene sett på som noe som er uvant, dermed nervepirrende og skummelt på en god måte. Mange av informantene legger vekt på at de trengte en forandring i hverdagen, enten på grunn av mye jobbing, at det nettopp var blitt slutt på et langvarig forhold eller at de ikke hadde hatt kjæreste på en god stund.

Flere av informantene mine trekker også frem at de hadde lyst til å delta fordi de hadde forventninger om at dette skulle være luksuriøst og romantisk, i den forstand at de skulle få reise mye, oppleve mange spennende ting og spise deilig mat. Disse forventningene var spesielt knyttet til Sjekkeserie 1. En amerikansk utgave av denne serien hadde vært sendt på en norsk tv-kanal kort tid i forveien.

Begrunnelsene de kommer med for å velge akkurat *Sjekkserie 1* eller *Sjekkserie 2*, og ikke en annen realityserie, henger sammen med at de mente konseptet virket seriøst. I dette legger de at disse seriene ikke var ute etter å henge deltakerne ut, men at de skulle vise deltakere som var der for å finne en partner. I følge informantene mine er dette en seriøs aktivitet. Allikevel mener informantene at de er realistiske i forhold til hvor vanskelig det kan være å finne seg en partner i en sammenheng som denne. Flere av dem sier allikevel at sannsynligheten for å finne seg en partner i en realityserie, er like stor som å treffe en partner på en annen sjekkearena. Så dersom de fant seg en partner ved deltakelsen, vil det bli sett på som en bonus i tillegg til de andre begrunnelsene jeg har nevnt over. For enkelte av informantene var det en kombinasjon av flere av disse begrunnelsene.

Når det kommer til selve avgjørelsen, på det tidspunktet hvor de får spørsmål om de ønsker å delta, sier nesten samtlige av informantene mine at de måtte snakke med familie eller venner før de svarte. Det var viktig for dem at de hadde sine nærmeste i ryggen. Dette understreker også hvor nytt og uvant informantene mener en slik deltakelse er. De trengte tryggheten i at de menneskene som står dem nærmest samtykket til deltakelsen. Dessuten understreker dette også at deltakerne ikke på forhånd hadde noen klar formening om hvilke konsekvenser deltakelsen ville ha for dem senere.

Det er tydelig for flere av informantene at deltakelsen blir sett på som et gode som er de få forunt. For å eksemplifisere dette skal vi se på hva Mari (25 år) sier at hun svarte da hun fikk tilbudet om deltakelse:

Å fytte rakker`n! Hva er det jeg har satt meg ut på? (ler)...

Hun fortsetter:

Også var det moro å få den bekreftelsen, fordi at.. du føler jo at... når`u liksom ikke har så veldig mye glede i livet akkurat i den perioden hvor du får den bekreftelsen på at, altså, det gir jo no`, ikke sant? ... men jeg tenkte, fader rullan, altså jeg hadde ikke regnet med at, at jeg skulle komme til det punktet jeg kom til da. Det hadde jeg aldri trodd.

Mari ble meldt på av to venninner som mente, i følge henne selv, at hun trengte en liten oppmuntring. Det hadde akkurat blitt slutt på et forhold som hadde vart i et par år. Når Mari

fikk tilbudet om deltakelse tok hun med en gang kontakt med familien sin for å høre deres mening. De sa til henne at hun burde gjøre det, ta sjansen. Familien la vekt på at dette er noe man bare får oppleve en gang i livet, så dette kom til å bli et viktig minne. Derfor sa de til Mari at de skulle ta det opp på video, slik at hun kan vise dette til sine fremtidige barn og barnebarn. Dette viser at i Maris familie er deltakelse på tv en virkelig stor opplevelse, og vi kan se Maris eget svar i lys av familiens entusiasme.

Mari var også av dem som trodde deltakelsen kom til å bli veldig glamorøs og luksuriøs, noe som var en av drivkreftene bak avgjørelsen. Dessuten var hun veldig bestemt på at hun skulle gå inn i serien og bare være seg selv. Hva hun legger i det å være seg selv, kommer vi tilbake til i analysen.

Kåre (31 år) som hadde meldt seg på selv for å bli sjekkeren i Sjekkeserie 1, svarte dette når jeg spurte hva han tenkte da han fikk tilbud om deltakelse:

Plutselig fikk jeg en telefon. Hei, Kåre, har du lyst til å være med i Sjekkeserie 1? Jeg bare Hæ? Jeg følte meg liksom...(ler)

Han ble veldig overrasket, spent og glad. Han tok kontakt med familien sin for å høre hva de synes. Når de sa det virket spennende, sa han ja. Han meldte seg på selv, fordi han hadde lyst til å gjøre noe nytt og spennende samt at han ønsket å finne seg en kjæreste. Kåre legger i intervjuet stor vekt på at støtten fra familien var viktig for den avgjørelsen han tok.

Videre forteller Kåre at også han hadde fulgt med på den amerikanske utgaven av serien, og hadde dermed forestillinger om at av det skulle bli en del reising, god mat og spennende opplevelser. Kåre hadde dermed store forventninger til romantiske settinger, hvor han mener sjansen for å finne seg en kjæreste er stor.

Tom (30 år) som var deltaker i *Sjekkeserie 2* hvor Ida var sjekkeren, svarte dette når han fikk tilbudet om deltakelse:

Jeg fikk et spørsmål om å være med. Og da tenkte jeg at jeg sikkert ikke får et sånt spørsmål en gang til, så da, hvorfor ikke? Litt spennende (ler).

Videre sier Tom:

Selv om kanskje ikke intensjonene var sånn at jeg skulle på død og liv gifte meg i løpet av en måned eller to, så var det vel litt mer den spenninga liksom. Spennende å være med på det.

I intervjusituasjonen var det flere av informantene som understreket at det var en spøk at de meldte seg på, eller at de ble meldt på. Den humoristiske undertonen hang sammen med at de ikke visste hva de gikk til ved å delta.

Eva (31 år): (...), for min del så var det en spøk, rett og slett bare en spøk. Jeg hadde ikke noen tanker om at jeg skulle ende opp på tv. Hadde ikke noen tanker om at jeg skulle bli plukka ut. Så det var en ren spøk.

Vi kommer nærmere inn på dette i den videre analysen.

4.1.1 Jeg vil egentlig ikke bli sett, men se på meg nå..

Når jeg spurte en av de første informantene om hvorfor hun meldte seg på serien, svarte hun:

Eg hadde ingen grunna egentlig, fordi eg viste ikke om det. (Hanna, 35 år)

Svaret kom overraskende på meg. Informasjonen var uventet og uforutsigbar for meg. Jeg hadde forventet at informanten fortalte meg om årsakene til at hun meldte seg på. Hun svarer på spørsmålet, men gir meg et annet svar enn forventet. Min forventning henger sammen med min forestilling om at deltakerne hadde gjort et bevisst valg før de gikk inn i serien. Svaret var derfor entropisk (Fiske, 1990). Etter å ha gjort flere intervju erfarte jeg at det var flere av deltakerne som svarte mer eller mindre det samme. Da fremsto svaret mer og mer redundant for meg. Det som slo meg etter hvert, var at de informantene som ga meg dette svaret var de som hadde vært med i serien kortest tid, og dermed ville begrunne sin deltakelse med at det faktisk ikke var et bevisst valg fra deres side. Det var andre som hadde tatt initiativet og meldt dem på. Ved å gi et entropisk svar ville de overraske meg og muligens unnskyldte seg. Fordi de forteller dette til meg, forteller det meg også at de er bevisst en holdning i vår samtid om at

det bare er ekshibisjonistiske mennesker som melder seg på realityserier. Min forståelse av å se besvarelsen deres som noe som samtidig sier noe om tiden vi lever i, henger sammen med min oppfatning, lik Taylors (1998), at selvforståelse er noe som er historisk og kulturelt variabelt. Dermed vil deres måte å legge frem svarene sine på si noe om deres oppfatning, men samtidig være kunnskap om den tiden og den kulturen som er de aktuelle menneskenes livsverden. (Taylor, 1998)

Når de har plassert seg som en del av vår tids holdninger, forsøker de også å ta avstand fra denne felles forståelsen, og rette fokuset mot deres personlige begrunnelse. Ved å gjøre dette, får de oppmerksomheten bort fra det konvensjonelle og inn mot det personlige. Da kommer vi inn på det sosial- psykologene kaller *egodriften*, et behov for å få oppmerksomhet rundt sin person og tilstedeværelse, for å få denne erkjent og akseptert. (Fiske, 2004:27). Informantene viser dermed at de har kjennskap til hvilke holdninger som ligger i det samfunnet om den samtiden de er en del av, og at de fortsatt ønsker å være en del av dette fellesskapet. De er veltilpasset. Med en slik forståelse av svaret deres skimter vi en dobbel bunn. Ved å tiltrekke seg min oppmerksomhet mot sitt entropiske svar, oppnår de et spesielt fokus fra meg, og understreker behovet for oppmerksomhet rundt sin person. De ønsker å vise at deltakelsen ikke har noe med å være ekshibisjonistisk å gjøre, men ytrer samtidig et ønske om at jeg skal se dem som noen utenom det vanlige.

Med unntak av den kvinnelige og mannlige sjekkeren, var det etter hvert mange av informantene som presiserer overfor meg at det å melde seg på enten var en spøk fra deres side eller som vi så over, at de ikke hadde meldt seg på selv. Når de sier dette, ufarliggjør de deltakelsen og de unngår å fremstå som ekshibisjonistiske, noe vi har sett at de virker engstelige for å fremstå som. Jeg skal forsøke å gi noen forklaringer på hvorfor de gjør dette. Det kan virke som om de synes det er litt flaut å ønske å være på tv. Det kan være flere grunner til denne følelsen. En mulig forklaring henger sammen med det at de føler seg privilegerte fordi de har fått muligheten til å komme på tv. I følge informantene er dette de få forunt og blir tradisjonelt sett på som et gode. Ved å si at dette tradisjonelt blir sett på som et gode, henviser jeg til den opplevelsen vi kan ha av at de som kommer på tv har gjort noe ekstraordinært. Så lenge tv-mediet har vært aktivt, har skjermen vært fylt med en begrenset elite og tradisjonelt sett lite av "vanlige" folk, bortsett fra når noen har blitt "oppdaget" av media.

”Ordinary people”, of course, have always been ”discovered”, suddenly extracted from their everyday lives and prosessed for stardom; both the film and music industry have incorporated such prosesses into their cultural mythologies as well as their industrial practice (Turner, 2006:154).

Det er ikke før i senere tid at ”vanlige” folk har tatt så stor plass i mediene som de gjør nå. Som vi så tidligere oppgaven, fant Ytreberg i forskergruppa *Participation and Play* ut at allerede i 2004, så hadde 38 % av Norges befolkning deltatt på tv, personlig eller gjennom digitale medier som sms og e-post. På tross av den store prosentandelen deltakere ble undersøkelsen foretatt før realityseriene kom for fullt inn i norske tv-kanaler. Likeledes henviser Turner (2006) til Nick Couldrys *Media Rituals. A Critical Approach* fra 2003 for å si noe om det samme. I følge Turner forteller Couldry at ”vanlige” folk har aldri vært så ønsket og synlige innenfor media som nå, og aldri har de blitt fremstilt med den autensiteten som nå. De er med i mediene som seg selv og ikke på grunn av en sak eller hendelse som var årsaken til at ”vanlige” folk kom i media tidligere. Slike årsaker kunne for eksempel være når noen vant veldig mange penger i et lotteri, ble oppdaget av talentjegere, eller hadde vært en del av eller vitne til en katastrofelignende hendelse.

Dette kan være en del av forklaringen på at deltakerne som jeg har snakket med føler seg heldige, eller føler seg utvalgte, fordi det er på denne måten ”vanlige” folk tidligere kom på tv, og at denne myten fremdeles henger i. På den annen side har ikke informantene blitt plukket ut tilfeldig på gata, men de (eller andre) har gjort noe aktivt for å få delta, enten ved å melde seg på selv eller at venner/kolleger av dem meldte dem på. Og det er her det pinlige ved deltakelsen kommer inn. De mener de ikke har gjort seg fortjent til deltakelsen, og det er ingen annen årsak til at de er på tv enn at de har lyst selv. Derfor kan det være viktig for deltakerne å presisere at deltakelsen var en spøk fra deres side eller at de egentlig ikke valgte å delta selv.

Videre kan vi knytte det pinlige opp mot en annen holdning som er gjeldende i Norge, nemlig den at man ikke skal stikke seg frem, eller fremstå som noe bedre enn andre. Disse tankene ble grundig beskrevet av Aksel Sandemose i romanen *En flyktning krysser sitt spor* i 1933. Han kalte tankene Janteloven, og var en beskrivelse av hvordan samfunnet er med på å trykke ned sine innbyggere slik at de ikke skulle tro de var noe. Tanken om en Jantelov var ikke noe Sandemose selv fant på, men som han beskriver som en holdning han mener er betegnende

for det skandinaviske folket. Selv om det er lenge siden Sandemose skrev romanen, er det fremdeles en holdning vi kan kjenne igjen i vår kultur som jeg mener å se i det informantene forteller. Derfor fremstår også uttalelsen deres, om at deltakelsen var ment som en spøk, etter hvert mer redundantisk for meg. Sett i lys av det jeg nå har skrevet gir ikke svaret deres meg noen ny informasjon, og virker ikke overraskende på meg. Hadde informantene fortalt meg at de ønsket å delta i en realityserie fordi de ville få den oppmerksomheten som følger, og at de ønsket å bli kjendiser, hadde uttalelsen deres fremstått mer entropisk. Vi er ikke vant til at nordmenn kommer med så utilslørte hensikter, for normgrunnet vårt baserer seg i stor grad på å være beskjeden.

Det er usikkerhet knyttet til deltakelsen og spøken kan fremstå som en sikkerhetsbøye. Som vi så over, måtte samtlige informanter ta kontakt med familie eller venner for å få en bekreftelse på at de hadde deres støtte før de valgte å delta. Når støtten fra deres nærmeste var sikret, kunne de gå inn i serien. Hvis de går inn i en realityserie med fullt alvor og uten de nærmestes støtte, vil fallhøyden være stor. Viser det seg at de gjør en dårlig figur, at de dummer seg ut, eller blir fremstilt på en måte som de ikke er komfortabel med, så har de en retrettmulighet i at de meldte seg på som en spøk. Selv om ingen av deltakerne jeg har snakket med føler at de har dummet seg ut, så holder de frem med å si at deltakelsen bare var en spøk fra deres side. Jeg mener en del av begrunnelsen ligger i det jeg allerede har beskrevet.

I tillegg til det som er skrevet over kan en annen forklaring være at deltakerne ikke selv har kontroll på hvor lenge de skulle være deltakere. De kan bli stemt/valgt ut, og da oppleves ikke dette så flaut eller ubehagelig når det bare var en spøk. Videre kan det være frykten for at andre/tilskuerne kan tenke om dem at det er litt tåpelig å delta i en serie med et tydelig sjekkeaspekt. Hvem tror at det går an å finne en partner på tv? Vi skal se nærmere på hva informantene mener om realityserier som sjekkearena i del 4.2.

Et interessant spørsmål er hvorfor de fastholder at deltakelsen var en spøk fra deres side når det har gått flere år siden serien ble sendt på tv, og de allerede har blitt ”glemt” av publikum? Jeg mener dette kan henge sammen med at utsagnet deres er en del av iscenesettelsen deres overfor meg. For dem fremstår jeg som en representant for ”de andre” som de fremdeles føler de står i fare for å tape ansikt overfor. De vet ikke hva jeg mener om deltakelsen deres, så de føler seg frem. Da kan det igjen være trygt å legge frem deltakelsen som en spøk. Eller vi kan se på uttalelsen som en form for dekonstruksjon av deres iscenesettelse overfor meg.

Samtidig bør vi være oppmerksomme på at det kanskje bare var ment som en spøk fra deres side at de meldte seg på, eller sa ja til deltakelsen. Realitykonseptet var et forholdsvis nytt fenomen, og det kunne være årsaken til at de ville være med.

4.1.2 Se på meg! Jeg har det litt trist.

En annen begrunnelse for å delta er som vi har sett at informantene mente de trengte en slags belønning eller oppmuntring i en ellers travel (og trist) hverdag. Det ser vi tydelig i Maris begrunnelse for å delta. Hun forteller at venninnene hennes meldte henne på fordi de mente at hun trengte en oppmuntring i hverdagen fordi det nettopp var blitt slutt med kjæresten. Kan deltakelse i en realityserie være en oppmuntring etter et brudd med kjæresten?

Det som tilsynelatende er positivt med deltakelse, er oppmerksomheten en får. Du kommer bokstavelig talt i fokus, og det kan være en god ting når man føler seg trist. Dessuten er realityseriene et betroelsesmedium. Det kan virke som om realityserier generelt har som hovedanliggende å gi tilskuerne innsyn i deltakernes følelsesliv, på godt og vondt, og at det er det som er underholdningsverdien i seriene. I et historisk perspektiv kan vi se dette som en forlengelse av Michel Foucaults påstander om at vi har en forpliktelse i å fortelle om våre indre følelser og lyster (Foucault, 1994). Tankegangen om at alt skal betros har utviklet seg gjennom de tre siste århundrene hvor den katolske skriftingen har lagt grunnlag for en større og større åpenhet rundt det å snakke om følelser og lyster knyttet til kjønn (Foucault, 1994). Ikke bare har det blitt vanlig at vi snakker uhemmet om disse følelsene og lystene i vår tid, men vi har tatt diskursen et steg videre, nemlig inn i mediene og dermed synlig for alle som vil være tilskuer. Realityseriene er et forum for betroelser, nettsamfunn som jeg nevnte tidligere i oppgaven, er et annet. Denne intimiseringen er så vanlig for oss nå at vi knapt overraskes lenger. Vi forventer betroelsene, tårene, sinneutbruddene i realityserier. Som Wenche Müleisen skriver i artikkelen *Feminisering, kjønn og sex i fjernsynsoffentligheten* (Ericson/Ytreberg, 2002) består intimiseringen i realityseriene fremfor alt i at deltakerne viser en blanding av det som betegnes som offentlig og privat atferd. På bakgrunn av dette kan vi si at de informantene som gikk inn i serien for å få omsorg, fikk i hvert fall mulighet til å fortelle om det både til sine meddeltakere og til publikum. Trøsten kom direkte fra de andre

deltakerne, fra meg i intervjusituasjonen, og indirekte gjennom tanken på at tilskuerne fikk høre om hvordan de hadde det.

Med intimiseringen av tv-mediet blir skillet mellom offentlig og privat sfære utydelig. Som jeg nevnte under 2.2.4 skiller Habermas (1989) mellom offentlig og privat sfære. Med privat sfære mener Habermas intimsfæren, det som hører til hjemmet, familien. Med offentlig sfære mener han massemedia som er offentlighetens hovedinstitusjon. Hva slags effekt har intimiseringen av tv-mediet på hver og en av oss, og i et videre perspektiv, på holdningene i samfunnet generelt?

Allerede i 1977 hevdet Sennett at vi på grunn av fjernsynsmediet fokusering og fremstilling sto overfor et fall for den offentlige personen. Denne demaskeringsprosessen mente Sennett gjorde at fjernsynet fjernet seg fra det idealet det burde ha med sin virksomhet, om å fokusere på sak og ikke på person.

Videre skrev jeg at Meyrowitz (1985) hevdet fjernsynet bidrar til en demokratiseringsprosess ved at nye grupper får tilgang til informasjon om hverandre, og alle har i prinsippet tilgang til samme informasjon. Han mente denne utviklingen er med på å viske ut forskjeller mellom kjønn, klasse, religion, etnisitet osv. Hvis vi tar utgangspunkt i all form for mediedeltakelse som vi så i 3.1.1, medfører Meyrowitz` uttalelse riktighet. Når vi tar utgangspunkt i deltakelse i realityserier, er min påstand at denne demokratiseringsprosessen heller forsterker skillene mellom for eksempel kjønn og klasse. Reality-tv er med på å opprettholde skillene i den grad at det er de vakre og vellykkede som kommer med i disse seriene (jfr. Informantenes uttalelser om hvor viktig utseende er i utvelgelsen av deltakere i 4.2.1).

I forhold til Meyrowitz` uttalelse om at alle i prinsippet har tilgang til den samme informasjonen, så er min påstand at vi ikke erfarer mer. Vi får kun et inntrykk av hvordan vanlige mennesker agerer. Deltakerne jeg har snakket med hadde alle et inntrykk av, og en kunnskap om, hva det vil si å være med i en slik serie. De hadde forventninger til deltakelsen, og de hadde fått informasjon om hva de gikk til fra tv-selskapene. Informantenes forventninger hang i stor grad sammen med hva de hadde vært vitne til som tilskuere til andre lignende realityserier. Selv om de satt med denne kunnskapen og informasjonen, fortalte informantene at deltakelsen var noe helt annet enn de på forhånd hadde forestilt seg. Deltakerne hadde ingen forutsetning for å ha noe forestilling om hvordan deltakelsen kom til

å fortone seg rent følelsesmessig. Mye har endret seg i mediebildet siden Meyrowitz skrev denne boka, så den har nok en begrenset gyldighet. Allikevel sier den noe viktig om den demokratiseringsprosessen tv-mediet har vært igjennom som også Ytreberg (2004) og Couldry (Turner, 2006) er opptatt av.

Bourdieu (1998) kommer også med kommentarer om denne demokratiseringsprosessen av tv-mediet. Han hevder der at fjernsynet betegnes som et instrument for “symbolsk undertrykking,” der det ikke er det saklige forhold som teller, men det å bli sett.

Massemediene som et av offentlighetens hovedforum er blitt intimisert. Representanter fra flere (alle?) sosiale lag har tilgang til mediene, både vanlige mennesker og kjendiser.

Bourdieu mener også vi går mot en verden hvor den sosiale virkelighet på samme tid blir beskrevet og foreskrevet av fjernsynet (Bourdieu, 1998:27).

Det er i denne sammenheng viktig å bemerke at Bourdieu her ikke snakker om realityserier, men alle fjernsynssendinger. I hvilken grad realityseriene er med på å beskrive eller foreskrive den sosiale virkelighet er ut ifra denne undersøkelsen vanskelig å si. Vi kan allikevel si noe om hvilke mennesker som kommer på tv i realityserier som *Sjekkserie 1* og *Sjekkserie 2*. Og det er som jeg nevnte over de som er vakre og som innehar en del kvaliteter som vi ser på som et gode i vårt samfunn. Bare det at de er single, er en attraktiv kvalitet. Ellers så er de mennesker med lav til middels lang utdanning, de har spennende jobber, venner og familie som bryr seg om dem. Av dem jeg intervjuet finner vi en hudpleier (selvstendig næringsdrivende), en stylist, daglig leder i en gullsmed-forretning, en salgssjef innen sportsbransjen, en regnskapsmedarbeider, to grafisk designere, en møbeldesigner, en kabinsjef, en økonomikontroller, en eiendomsmegler.

4.1.3 Så lenge jeg kan være meg selv...

Deltakerne forteller også at de gikk inn i serien med den tanken at de kunne være seg selv. Hva legger informantene i det å skulle være seg selv? Og hvor kommer tanken om å skulle være seg selv fra, sett i et historisk og kulturelt perspektiv?

Vi skal først se hva noen av informantene sier om å være seg selv. Alle kommer inn på temaet

i løpet av intervjuet. Mari forteller om sin erfaring som deltaker:

(...) jeg klarte ikke å være meg sjøl, altså. Jeg hadde store problemer med å slappe av. Og med de kameraene... Altså, jeg var så nervøs at jeg fant ikke noe ro.(...) Jeg er en helt annen person i virkeligheten.

I det hun forteller ligger det en forestilling hun har om seg selv ellers som hun ikke opplevde at kom til syne i deltakelsen. Når jeg spør Siri om hva hun er villig til å gjøre i en realityserie svarer hun:

Ville vært meg selv.(...) Jeg ville ikke prøvd å gjøre ting som ikke var Siri, bare fordi jeg var på en scene eller i et tv-show.

Når jeg spør Hanna om hvordan man sjekker i en realityserie, svarer hun:

Eg trur det viktig å være seg sjølv eg, altså. Fordi du skal jo tross alt bli likt av den andre personen. Og hvis du gjør deg til, for å gjøre deg bra på tv, så trur eg du blir gjennomskua. Så eg trur ikke du når den andre personen med å være en annen.

Ola forteller meg om hvilke egenskaper han har som gjør at han egner seg for å være med i Sjekkeserie 2:

(...) Jeg tror at jeg greier å være meg selv i alle situasjoner, tror jeg. Det er vel det viktigste.

De henviser først og fremst til et ønske om å handle slik de ville gjort i en lignende situasjon i deres vanlige liv. De ønsker å kjenne seg selv igjen. Det å være seg selv handler også om en form for autensitet som henviser til en følelse hos informantene om ikke å gjøre seg til eller spille en annen rolle enn det de er vant til i en lignende kontekst. De skulle bare opptre som seg selv. I en videre betydning handler det å være seg selv også om å være tro mot seg selv.

Samtidig kan ønsket om å være seg selv knyttes til deres iscenesettelse overfor meg. Vi kan se ønsket i sammenheng med usikkerheten vedrørende deltakelsen som jeg skrev om under del 4.1. De understreker at de ikke er skuespillere. Dette kan tolkes som at det ikke skal kunne stilles noen krav til dem vedrørende deres måter å handle på eller hvordan de er, i deltakelsen.

Vi ser en sammenheng mellom dette og de forventningene de hadde til deltakelsen.

For å sette forventningen om å skulle være seg selv inn i en kulturell og historisk kontekst, vil jeg trekke inn Charles Taylor som jeg skrev om i del 2.2.2 i oppgaven. Det vi så der var at vår tanke om selvrealisering og autensitet kommer, i følge Taylor (1998), fra Herder. Hans tanker bygger videre på tanken om det frie mennesket fra romantikken, da særlig Rousseau. I vår moderne bevissthet stikker denne individualiteten dypt, og danner grunnideen bak autensitetsidealet som er gjeldende i vår tid. Taylor skriver videre at hvis vi ikke er tro mot oss selv, vil vi miste poenget med å leve livene våre. Det betyr at forestillingen om det å være menneske går tapt for oss. I denne forestillingen ligger det et originalitetsprinsipp. Vi har alle en indre stemme som forteller oss noe om oss selv og den moralen vi lever etter, og som utgjør vår originalitet. Når vi artikulerer den originaliteten, definerer vi også oss selv. Og det er på grunn av dette autensitetsidealet at vi er opptatt av å realisere oss og gjør det viktig for oss ”å finne meg sjæl”.

Kritikken mot denne autensitetskulturen er, i følge Taylor, at den i en vid forstand gjør oss mindre opptatt av fellesskapets beste, fordi vi er mer opptatt av å realisere oss selv. Så forutsetningene for en slik kultur må være begrenset til å gjelde selvrealisering innenfor rammene av at alle skal ha mulighet til å gjøre det samme. For at mennesker skal kunne leve i samfunn med hverandre, må vi ha samfunnsmodeller som gjør selvrealiseringen mulig. Demokrati og folkesuverenitetsprinsippet er modeller for hvordan vi kan unngå problemene. Vi har innenfor demokratiet rett og evne til å være oss selv. Samtidig ligger det en grunnforutsetning der om at alle er like mye verdt, og at vi derfor ikke har noen rett til å være kritiske til andres verdier (Taylor, 1998).

Som vi har sett kan informantenes ønske og vilje til å være seg selv knyttes til autensitetsprinsippet. Det ligger i vår kultur å ha rett til å være oss selv og til å kunne gjøre det vi mener er riktig og viktig for oss. Informantene begrunner deltakelsen som vi har sett i at de ville gjøre noe nytt og spennende, for noen av dem innebar dette å skyve på noen grenser for hva de vanligvis ville tort. Vi kan knytte disse begrunnelsene til forestillinger som ligger i vår kultur, og som Taylor (1998) kaller autensitetsprinsippet. Vi er opptatt av å skulle handle fritt, fordi vi ser det som vår rett. Synspunktet er individualistisk, men det ligger også i det en forståelse av at andre også skal ha mulighet til å gjøre det samme. Med en slik forståelse av

autensitetsidealet, ser vi at det er en gjensidighet og allmenngyldighet i det. Det som gjelder for meg, gjelder for alle. Derfor kan informantene fortelle til meg at de hadde et ønske om å være seg selv under deltakelsen, for i det de sier understreker en felles forståelse som de forventer at jeg også deler med dem. De forventer en forståelse fra meg om at det er en selvfølge å ha rett til å være seg selv.

I forhold til hvor frie vi er i valgene våre, vil jeg understreke som jeg skrev tidligere, en behavioristisk tankegang om at vi aldri kan handle helt fritt, men gjør det innenfor de rammene som er oss gitt. Rammene i denne konteksten er autensitetsprinsippet. Vi kan være oss selv, eller realisere oss selv, og andre har også den samme muligheten. Handlingsfriheten blir regulert og begrenset i gjensidighetsaspektet ved autensitetsprinsippet. De valg vi foretar oss for å kunne være oss selv, skal andre også ha mulighet til, derfor kan vi ikke velge en selvrealiseringsform som hindrer andre i å utfolde seg. I tillegg har vi selvfølgelig et normsett og et lovverk som begrenser handlingene våre.

I følge Taylor er identiteten og selvoppfattelsen vår dynamisk, og den endres over tid. Årsaken ligger i det dialektiske forholdet vi har til andre. Vi er oss selv på grunn av det miljøet vi er en del av og de menneskene vi omgås. Det vi har sett i denne undersøkelsen er at de rollene informantene har i forbindelse med deltakelsen, blir styrt av de nye menneskene de ble kjent med der, og viktigst, av produksjonsselskapet. Informantene har erfaringer med å treffe nye mennesker, så de vet hvordan de skal handle i en slik kontekst. Allikevel blir erfaringen til liten nytte når produksjonsselskapet kommer inn med sin regi. De kan ikke lenger bruke sin erfaring. Og rollen de får, er ny og uvant for dem.

4.2.0 Hva er sjekking og flørt? Realityserier som sjekkearena.

Jeg spør informantene om de kan fortelle meg hva de legger i begrepene *sjekking* og *flørt*, og de mener at sjekking er en mer målrettet handling enn hva flørt er. Da er man ute etter å oppnå noe, gjerne det å bli intim med en mulig partner eller at man er interessert i å bli kjæreste med vedkommende. Flørt er en mindre målrettet handling. Når man flørter ønsker man bare å være hyggelig, få til en god tone, sondere terrenget om hvorvidt dette er en mulig

partner eller ikke. Informantene er også enige om at å flørte kan man gjøre med andre selv om man har en partner. Med deres definisjoner av begrepene sjekking og flørt, går jeg videre og spør i hvilken grad de kunne flørte med hverandre under deltakelsen. Samtlige er enige om at dette ikke var så lett å få til. Årsaken er at de sjelden får tid for seg selv. Det er alltid kamerafolk eller andre som jobber i produksjonen rundt deltakerne. Dessuten får de ikke fritt velge hvem de skal være sammen med. Produksjonsselskapet bestemmer i stor grad hvem som skal på date med hvem, hvilke som skal intervjues og hvem de mener har størst seertilslutning. På bakgrunn av dette, er det ikke så enkelt for deltakerne å flørte slik de kanskje ville gjort i en annen kontekst.

Når jeg spør Tom (30 år) om hvordan det er å sjekke i en realityserie, svarer han:

Man blir jo mer reservert, tror jeg, i en sånn setting med kameraer og mye folk rundt og...

Videre sier han:

Og det var ganske stor forskjell når du hadde et kamera så langt i fra (viser med hendene). Men, så man er nok litt mer, jeg gjorde det i hvert fall, tenkte litt mer igjennom hva jeg sa og hvordan jeg sa ting også i forhold til en sånn sjekkesituasjon når kameraene var der og når de ikke var der.

Informantene legger vekt på hvor anstrengende det var med folk rundt seg hele tida, og at det derfor ble veldig vanskelig å bli kjent med hverandre. Robin forteller om hvordan han og Ida, sjekkeren, lurte seg til litt tid for deg selv:

Da vi gikk og la oss, så gikk filmcrewet, så sto vi egentlig opp igjen, og begynte å prate litt mer sammen.

Når de var alene fikk de mulighet til å snakke mer uhemmet med hverandre, men for Robins del ble det ikke noe mer sjekking for det. Grunnen til det var, i følge han selv, at de ikke passet så godt sammen. Uansett åpnet de i hvert fall for at det kunne foregå en noe mer ”normal” samtalsituasjon hvor de kunne flørte.

Ida forteller også om at det var en merkbar forskjell på når kameraene var der og når de ikke

var der:

Nei, det ble kanskje mer sånn når vi var aleine og kamera var slått av, tror jeg. Så klart! (...), det var jo sistemann som det var, der var det flørting på gang. Det var det. Og det ser man jo litt på tv også, men det var helt annerledes når kamera var vekk der også. Så, men det var litt sånn, det gikk i ett hele tida, så vi fikk ikke tid til hverandre, for å si det sånn.

I følge informantene er utseende viktig i en sjekkesituasjon, så jeg spør dem om hvilken rolle de tror utseende spiller i realitytv-sammenheng generelt og i serier som de selv har deltatt i med et tydelig sjekkeaspekt. De trekker frem at i en vanlig sjekkesituasjon er personligheten vel så viktig som utseende, men at i Sjekkeserie 1 og 2 får personligheten marginal rolle. Derfor må de i sjekkerealityserien i stor grad basere sin interesse for noen på førsteinntrykket som i denne sammenheng blir utseende.

Ida sier om utseende i Sjekkeserie 2:

Som jeg også sa når jeg var der inne⁶, når du har så kort tid på deg, så må det være litt sånn (knipser) med en gang. Så må du bare ta det ut derfra. Så klart det⁷ har en del å si. Det er jo det første du legger merke til da.

Informantene sier at utseende er ekstra viktig når sjekkingen skal skje på tv i en sjekkerealityserie. Deltakerne nevner dette både for å si noe om produksjonsselskapets fremstilling av dem og for å henvise til det som skjedde på settet. De sier at de ikke får tilbrakt nok tid med hverandre til å bli ordentlig kjent med hverandre. Og de påpeker at hvis de var heldige å få en singeldate med sjekkeren⁸, så klarte ingen av dem å slappe tilstrekkelig av til at de klarte å vise sine kvaliteter eller se den andres.

De mener også at utseende er viktig i andre typer realityserier, med mindre det er et spesielt konsept hvor det er et poeng at deltakerne skal se mer alminnelige ut. Dette begrunner de med at serien skal ha en så bred appell som mulig. Folk skal ha lyst til å se på serien, og de sier da at det er mer interessant å se vakre mennesker enn mennesker med et mer alminnelig

⁶ I huset hvor filmingen ble gjort.

⁷ utseende

⁸ Sjekkeserie 1

utseende.

Om forskjellen på å sjekke på tv og i privatlivet, forteller Siri (30 år):

Ja, guri malla! (...), det ble veldig anstrengt der inne.(...). Jeg klarte ikke å slappe skikkelig av. Man fikk så kort tid også. Og man visste liksom at man hadde noen få timer til å gjøre inntrykk og så ble alt bare feil. Jeg var kanskje en av de som var litt mye på, prøvde litt for intenst å få oppmerksomhet(...). Kanskje jeg bare skulle holdt meg i bakgrunnen? Men det ble litt sånn, det ble litt krampe. Man fikk ikke vist sitt virkelige jeg, liksom.

Her peker Siri på noe viktig vedrørende sjekking på settet. Hun understreker hvor krampeaktig og lite autentisk sjekkingen blir. Tidspresset er overhengende og hun må konkurrere med de andre deltakerne om oppmerksomheten til sjekkeren.

Jeg spør informantene mine om de tror det er mulig å treffe en partner i en sjekkerealityserie.

Da svarer Robin (30 år):

Begge er jo der for det samme, så ja. Men ja, hvis man får litt tid sammen, så kan det nok sikker bli følelser, men man må innse at hverdagen er annerledes enn det å være på tv. Da går det nok bra.

Jeg spør Ola (25) om hvilke tanker han gjør seg om tv som sjekkearena:

Det er et merkelig opplegg. Du legger merke til når du ser på et sjekkeprogram at det er ingen som er seg sjøl ordentlig. Det blir bare sånn derre da, da, da. De samme strofene som går igjen i alle programmene. Det er jo... Jeg tror ikke det går an å få til noe ordentlig på tv, kan du si. Alt blir så kunstig. Det ser du jo, det er ingen forhold som har vart...hittil.

Her peker Ola på at kjæresteforhold som har oppstått i realityserier ikke varer etter at serien er slutt. Han har fulgt med på andre realityserier og fått informasjon om deltakerne gjennom media.

Selv om sjekking ble vanskelig i selve deltakelsen i denne serien, opplever informantene at

det å være med i en sjekkerealityserie, har sine fordeler. Særlig de mannlige deltakerne i Sjekkeserie 2 trekker frem fordelene med å delta i en realityserie som den største sjekkeannonsen de noensinne har lagt inn. De mener det er positivt at kvinner kommer bort til dem når de er ute på byen, fordi de har sett dem på tv. De forteller at det er enklere for noen kvinner å ta kontakt med dem, og at inngangsreplikken er noe som har med deltakelsen å gjøre. Dessuten nevner mennene at de har blitt invitert med på fester de normalt ikke hadde blitt invitert på, utelukkende fordi de har vært deltaker i en realityserie. På disse festene møter de også interessante kvinner.

I forbindelse med dette forteller Tom meg hva han og kompisene hans hadde snakket om før han gikk inn i serien:

Man fabla vel litt sånn om at dette måtte være en bra kontaktannonse, for det er vel stort sett single, gifteklare jenter som sitter og ser på noe sånt⁹ noe (ler).

Som en kommentar til dette sier han senere i intervjuet:

Det er jo klart at det kan være sånn i forholdet til det at man har hatt ansiktet sitt på tv, altså de som har vært med da. At man blir lagt merke til utenom. For det blir man. Og når det gjelder det, så kan det jo, det kan jo være en sånn fin sjekkegreie.

Han mener altså at det å vise ansiktet sitt på tv får noen følger i forhold til det å skulle sjekke, og han har opplevd å bli invitert ut i ettertid fordi noen har sett han på tv. I tillegg er han overrasket over hvor mange som har fått med seg at han var på tv. Han forteller:

Sånn i etterkant da, så er jeg litt overraska over hvor mange som har fått det med seg av folk jeg kjenner da, eller som jeg vet hvem er og som ikke visste jeg skulle være med på det...Så det er utrolig mange som man har fått den kommentaren at jeg har sett deg på tv, liksom. Av folk jeg aldri hadde trodd satt og så på noe sånt noe.

I uttalelsen til Tom ligger det et aspekt som vi kan knytte til hans begrunnelse for å delta. Han ble meldt på av ei venninne, og han ble med fordi han tenkte det kunne være morsomt. Han mente også at det sikkert ikke var så farlig å delta fordi han trodde ikke serien kom til å ha så

mange tilskuere. Derfor blir han overrasket over hvor mange som virkelig har fått det med seg.

Kåre, sjekkeren fra Sjekkeserie 1, forteller at etter en kort presentasjon av han og en annen mulig sjekker i Sjekkeserie 1, fikk mange sms-henvendelser. Han forteller at innslaget kun varte i tretti sekunder, men på tross av dette lille innslaget, fikk han veldig mange henvendelser av jenter/kvinner fra hele landet som ville gifte seg med han, eller som bare ville bli kjent med han. Så når han fikk vite at det var han som hadde blitt valgt ut til å bli den nye sjekkeren til Sjekkeserie 1, valgte han å få hemmelig mobilnummer. Jeg spurte han hvordan han opplevde denne oppmerksomheten:

Det var bare sånn hæ? (begge ler) Hva er det du snakker om? Du aner ikke hvem jeg er. Det er helt idiotisk. Samtidig var det litt sånn, jøss, det er jo litt morsomt og (ler). Man må jo bare velge å se det som en sånn positiv, morsom greie, eller så blir en jo paranoid. Det er ikke jeg (begge ler).

Videre forteller han at mens serien gikk på tv, fikk han mange henvendelser per e-post. Han forteller om kvinner som sendte bilde av seg selv, samt cv. De ønsket å vekke hans interesse og bli kjent med han. Dette syntes Kåre var bare morsomt, men han kunne ikke tenke seg å ta kontakt med noen av dem. Dette begrunner han med at det ville være å starte en relasjon på helt feil grunnlag. Disse kvinnene har tatt kontakt med han fordi han var på tv og var en slags kjendis, i følge han selv, og han mener de tok kontakt med han for å være en del av det rampelyset.

Det er ikke ei sånn dame jeg har lyst på...(Kåre)

Flere av de kvinnelige informantene har en annen opplevelse av det å bli kjent igjen etter å ha deltatt i en realityserie. De blir flau og ergerlige fordi menn legger an på dem ute på byen eller tar kontakt med dem ved å sende sms.

Ida forteller om hva hun synes om menn som har tatt kontakt med henne etter at hun var på tv. Hun forteller at hun har vært nødt til å skaffe seg hemmelig mobilnummer, fordi hun synes det

⁹ Sjekkeserie 2

ble for slitsomt at fremmede tok kontakt.

Det er ganske mange syke folk rundt omkring. Det er skremmende, altså. Jeg har fått henvendelse fra gifte menn som har familier og sånn, jeg blir helt... (himler med øynene)

Hun forteller om en tekstmelding hun har fått:

”Nå har jeg blitt så forelska i deg, jeg har sett deg på tv.” Jeg bare... (sukker, oppgitt). Går det an?! Det er helt utrolig.

Ida syns tanken på at mennesker hun ikke kjenner tenker og mener noe om henne, er veldig stressende.

Eva (31 år) forteller om sin erfaring med å bli gjenkjent etter realityserien var sendt på tv:

Jeg opplevde som veldig slitsomt. Jeg følte jeg ble ganske så paranoid av det. Og jeg merker ennå at det henger igjen, selv om jeg var med veldig kort tid, så er jeg veldig glad for at jeg ikke var med lenger enn jeg var.

Hun er veldig frustrert over menn hun møter på byen som kommer med kommentarer om deltakelsen hennes, særlig når de har drukket alkohol. Eva vil helst ikke bli minnet på at hun har vært deltaker, og ble veldig overrasket over at mange husker henne i lengre tid etter serien ble sendt på tv.

Andre av de kvinnelige deltakerne syntes ikke det gjorde så mye at deltakelsen medførte ekstra oppmerksomhet, tvert i mot. Hanna forteller:

Eg syns det var ganske morsomt! Eg fekk berre positiv respons. Eg fekk masse brev da, friarbrev. Fine bilde og (ler). Så det var litt sånn. Da satt vi, veit du, lo og leste og berre sjå her da. Nei, så det har eg berre positive erfaringer med.

Hanna var generelt positiv til hele deltakelsen som vi har sett andre steder i undersøkelsen, så det er ikke overraskende at hun også likte oppmerksomheten som fulgte den.

4.2.1 Den umulige reality-sjekkingen?

Informantene mener at sjansene for å finne seg en partner er liten. De presiserer at utvalget er begrenset når man deltar i en sjekkeserie, og at hvis den sjekkeren som finnes der ikke er attraktiv for dem, så er løpet kjørt før det har kommet i gang. Med det mener de at hvis sjekkeren ikke appellerer til dem, så har deltakelsen mistet seriens opprinnelige hensikt. Da blir heller hensikten å ha det gøy sammen med de andre deltakerne, eller å få eksponert seg slik at man kommer i kontakt med andre mennesker i ettertid.

Det er to aspekt som gjør sjekkingen i en realityserie vanskelig, slik jeg ser det. For det første har vi sett at det ble veldig lite direkte interaksjon mellom sjekkeren og kvinnene i *Sjekkeserie 1*, men at i *Sjekkeserie 2* fikk deltakerne mer tid sammen. Allikevel er det felles for begge seriene at om de fikk tid sammen, var samtalen styrt fra produksjonsselskapets side med hensyn til hva de skulle gjøre og hva de skulle snakke om, altså regissert samvær. Et annet aspekt som gjelder begge serier er at de aldri fikk være alene. Det var alltid noen rundt dem, enten andre deltakere eller noen fra produksjonen. Derfor ble en naturlig samtale vanskelig, og de går dermed glipp av følelsen av nærhet i samtalene som Tove Thagaard mener er avgjørende for både kvinner og menn for å videreutvikle et forhold.

I våres kulturelle forestillinger om den følelsesmessige kontakten i parforholdet fremheves åpne og personlige samtaler som grunnlag for både kjærlighet og intimitet. (Thagaard, 2005 s. 177)

For det andre må vi se på begrunnelsene deltakerne hadde for å melde seg på. Primært begrunnet informantene deltakelsen med at de ønsket å gjøre noe nytt og spennende. Det å skulle finne seg en partner var i følge informantene sekundært. De valgte akkurat *Sjekkeserie 1* eller *Sjekkeserie 2* fordi det var seriøse konsept, og det var viktig for informantene å kunne identifisere seg med konseptet. Derfor sier de at hvis de skulle være så heldige å treffe en partner ved deltakelsen, var det å anses som en bonus (jfr s.36 om begrunnelser for å delta). På grunn av det begrensede utvalget i realityserien, uttrykker noen av informantene at de ville følt seg spesielt heldige hvis de skulle finne seg en partner der. Linda (26 år) forteller:

Det må jeg si at hvis man oppnår det målet¹⁰, så er det jo fantastisk! Fordi jeg synes det er vanskeligere og vanskeligere å finne en partner i det utrolig effektive, stressa samfunnet vi lever i. Og da å kunne, ja, om jeg er med i en tv-serie, å finne sin partner der. Det er jo for det første så utrolig romantisk, og ja, man skal ha litt flaks også. (...) Det er litt sånn lotterifølelse. Det er sånn, altså i Askepott, det blir litt sånn a dream come true(...).

I dette ligger det også en bekreftelse på hvor vanskelig det er å skulle finne seg en partner i en realityserie, i følge informantene. Når jeg får deres historie, har de allerede erfart at det er vanskelig, og kan dermed forme svarene i forhold til den erfaringen de har gjort seg.

I Lindas fortelling ser vi at hun mener det er vanskelig å finne seg en partner generelt også. I lys av denne uttalelsen kan vi bedre forstå deltakernes begrunnelse for å delta når de sier de vil gjøre noe nytt og spennende. Flere av deltakerne mine forteller om mislykkede forsøk på ulike sjekkearenaer. De nevner *blind-dating* og *speed-dating* som begge er forholdsvis nye sjekkemåter. Hadde undersøkelsen min vært gjort i år, ville nok enkelte internett-sider blitt nevnt som et mulig sted å finne en partner. Mange treffer i dag mulige partnere på internett-sider, hvor man skal legge inn bilde og informasjon om seg selv. Eksempler på slike sider er q500.no, blink.no og match.com. Poenget er at mange nå bruker andre arenaer for å finne seg en partner, enn det som var vanlig for tjue år siden. Så at noen velger å delta i en sjekkerealityserie for å finne en partner, er ikke så underlig. Ja, det er kreativt, og en skulle tro nesten umulig å finne seg en partner i en realityserie, men samtidig med at det er vanskelig, ser vi at å lykkes i dette gir en enda større tilfredsstillelse. Deltakerne får en følelse av å delta på noe som ikke er så vanlig, og det blir dermed ekstra stas å lykkes. Dessuten har vi også sett at det å være på tv kan være en mulig måte å få seg en kjæreste, fordi de kommer i kontakt med andre mennesker enn det de vanligvis ville ha gjort jfr. Toms uttalelser på side 51.

På bakgrunn av dette ser vi at på den ene siden blir det nærmest umulig for deltakerne i realityseriene å oppnå den nære, personlige samtalen som må til for å skape intimitet og kjærlighet. På den annen side var, i følge informantene, heller ikke motivasjonen for å finne seg en partner den viktigste grunnen til at de gikk inn i serien. På tross av dette mener de det kan være mulig å finne en kjæreste i en realityserie. Det virker som om forestillingen om å kunne treffe "den rette" er sterkere enn den reelle erfaringen de har gjort seg. Dette må bety at denne forestillingen står veldig sterkt i dem. Men hvem er "den rette"? Og hva bunner

¹⁰ At man finner seg en partner

forestillingen deres i?

4.2.2 Forestillinger om den romantiske kjærligheten

Forestillingen om den romantiske kjærligheten kan vi stor grad relatere til litteraturen, filmen og såpeseriene som alle er med på å definere og vedlikeholde den. Allerede i middelalderen oppsto forestillingen om den romantiske kjærligheten med blant annet, Tristan-legenden. Fortellingen om den lidenskapelige, men umulige kjærligheten mellom Tristan og Isolde. Det finnes ulike versjoner av legenden, men budskapet er det samme. De får ikke hverandre i livet, men på gravene deres som befinner seg på hver sin side av gravplassen, plantes det piletrær. Piletrærne vokser mot hverandre og flettes sammen. Dette fremstår som et symbol på at kjærligheten deres er sterkere enn døden. Før denne legenden ble kjent, var ikke kjærlighet et tema i litteraturen. I middelalderen var forestillingen om den romantiske kjærlighet noe som ikke hadde med ekteskapet å gjøre. Den var knyttet til lengselen etter den uopnåelige elskede, og styrken i følelsen bunnet i at den var umulig. Ekteskap ble inngått av rasjonelle og økonomiske årsaker, og for å opprettholde sin sosiale posisjon i samfunnet.(Thagaard, 2005)

I vår tid har forestillingen om den romantiske kjærligheten fått et annet meningsinnhold. Ideologien er at vi skal inngå ekteskap med den vi elsker, og at vi i liten grad er opptatt av å opprettholde vår økonomiske eller sosiale status. Når vi kan begrunne valget av partner ut i fra kjærlighet, handler dette om vår individualistiske tankemåte og om selvrealisering. Igjen kan vi se til Taylors (1998) påstand om at vi har rett til å være tro mot oss selv. I vår kultur kan vi for eksempel vanskelig godta arrangerte ekteskap fordi de har andre begrunnelser enn kjærlighet. I forlengelse av dette kan vi også forstå forestillingen om ”den rette”.

Når vi vurderer mulige partnere er det, i følge informantene, først utseende som er viktig for å vekke en interesse. Hvis utseende bidrar til å vekke interesse, foretar vi oss rasjonelle vurderinger. Thagaard (2005) skriver at kapitalismens innflytelse på vår forestilling om kjærlighet preges av rasjonelle perspektiver. Hun henviser til Webers begrep om formålsrasjonalitet. Vi vurderer effektiviteten i forhold til definerte mål som her er å finne en partner. Vil vi kunne leve sammen? Har vi forenelige interesser og verdier? Vil vi begge jobbe for at kjærligheten holdes vedlike? ”Den rette” vil da være en som vi mener det skal

være praktisk mulig å leve sammen med, og som har samme hensikt med forholdet som oss, sett fra et rasjonelt perspektiv. Det rasjonelle perspektivet eksisterer ved siden av det emosjonelle, noe som kan gjøre den rasjonelle vurderingen komplisert. Når vi er forelsket kan vi enkelt komme til å overse svakheter hos den andre fordi følelsene er sterke.

Granrusten (1996) henviser til Bernard I. Mursteins *Paths to marriage* (1986) som skiller mellom den lidenskapelige kjærligheten (*the passionate love*) og den kjærligheten som vokser seg sterk ettersom årene går (*the companionate love*). Summen av disse to kjærlighetsformene blir den vi omtaler som den romantiske kjærligheten, i følge Granrusten. Videre hevder Granrusten at vi ofte finner en partner i det miljøet vi er en del av. Han hevder at "like barn leker på samme sted" (Granrusten, 1996:118). Dette kan være en mulig forklaring på hvilket grunnlag informantene mener det er mulig å finne en partner i en realityserie. Alle som deltar har tatt et valg i forhold til om de ønsker å være der eller ikke, og som en av informantene mine sa: *Vi er jo der for det samme*. Altså, deltakerne har gått inn i serien, og sjansene for å finne en partner ligger i dette valget.

Thagaard (2005) tar også utgangspunkt i Granrusten når hun hevder at bak et valg av partner ligger det en rasjonell og en emosjonell begrunnelse. Den rasjonelle begrunnelsen forankres i at den mulige partneren har et felles verdigrunnlag og felles interesser, fordi han/hun er en del av det samme miljøet. Den emosjonelle begrunnelsen forankres i fysiske tiltrekning og forelskelse. På hvilken måte er dette gjeldende for mine informanter?

Selv om informantene har tatt valget om å delta i realityserien med et tydelig sjekkeaspekt, så er allikevel ikke dette et miljø de vanligvis er en del av. Deltakelsen er en konstruert virkelighet og miljøet er fiktivt. Deltakerne er der bare for en kort periode, og det er derfor de hevder at det er vanskelig å finne seg en partner der. I en videre forstand kan vi si at deltakerne har en del fellestrekk som gjør det i teorien mulig for dem å finne seg en partner der.

Fellestrekkene deltakerne har, er at de alle er i omtrent samme alder. Informantene var mellom 25-35 år. De var alle ferdige med skoler/utdannelsen og alle hadde faste jobber. Alle var bosatt i Oslo-området. De har alle venner og familie som de henviser til når de snakker om på hvilket grunnlag de tok avgjørelsen om å bli med. Dette viser at de kan ha noen av de samme verdiene, i hvert fall at de setter familie og vennskap høyt og at det er viktig for dem.

Tradisjonelt i forskning om kjærlighet er det lagt vekt på forskjeller mellom kvinner og menns syn på kjærligheten. I vår tid og i yngre generasjoner ser det ut som om forskjellene er mindre, skriver Thagaard (2005). I mine funn kan jeg bekrefte denne påstanden. Det er marginale forskjeller på hvilket syn mennene og kvinnene har på kjærlighet. Når det er sagt, har vi sett at det i hovedsak er kvinnene som uttrykker at de føler seg forulempet av fremmede menns tilnærming etter serien de deltok i ble vist på tv. På hvilken måte kan vi forklare det? En forklaring er at kvinner tradisjonelt sett ikke har vært den som sjekker. Kvinner er de som skal forføres og ikke de som skal forføre. Selv om det i praksis er liten forskjell på hvem som sjekker og sjekkes nå, henger forestillingen fremdeles igjen. En annen forklaring kan henge sammen med normen om at man ikke skal stikke seg frem eller tro at man er noe, hvis man jamfører med Janteloven. Og på grunn av at de har stukket seg frem ved å delta i en realityserie, understreker de at de ikke gjorde det for å få oppmerksomhet. Derfor legger de det frem som en frustrasjon.

Når informantene forteller om hvor vanskelig det var å få rom til sjekking eller flørt under deltakelsen fordi det alltid var andre mennesker rundt dem og at de sjelden fikk tid for seg selv, kan man spørre seg om hva som er nytt ved dette. På andre sjekkearenaer som informantene nevner som vanlige for dem (ute på byen, arbeidsplassen, sammen med venner) er det også mennesker rundt. Man er sjelden alene slike steder heller. Allikevel er det en markant forskjell. På de vanlige sjekkestedene har ikke menneskene rundt fokus på dem. Derfor oppleves ikke dem forstyrrende. I realityserie-sammenheng er deltakerne bevisst de andres oppmerksomhet. De er bevisste på at de blir filmet og at opptakene skal sendes på tv. Situasjonen er konstruert og regissert. Interaksjonen blir lite intim og gir lite rom for flørt og sjekking. Derfor blir det vanskelig å bli forelsket, i følge informantene. De hevder at siden de ikke får tid til å snakke uforstyrret med hverandre, oppstår heller ikke varme følelser. Allikevel finner sjekkerne fra begge seriene noen de får følelser for. Ida fortalte, som vi så, at det var viktig at det oppsto en tiltrekning med en gang, og at det måtte være noe der umiddelbart som vekket interesse. Etter serien er avsluttet, varer forholdene allikevel ikke. Kåre forteller om hvordan det var når opptakene var ferdige:

Ok, da var vi ferdige. Takk, skal du ha, liksom. Og crewet bare pakket bagen sin, så dro dem. Og så sto vi igjen og hadde vært der i seks uker, og vi hadde blitt flytta som en liten brikke, ikke sant? Det synes jeg var veldig rart. Jeg hadde kanskje forventa at de hadde flytta oss en

plass. Lat oss få være en plass en uke sammen, eller gud veit. Men det var det definitivt ikke. Neste dag ble jeg flydd rett til Norge. Sånn var det.

Når hverdagen innhentet dem varte det ikke mer en et par, tre uker før forholdet tok slutt. Det som er interessant er at han fridde til denne kvinnen i siste episode av serien. I følge Kåre, var det ingen føringer fra produksjonsselskapet som lå bak det initiativet. Sjekkeserie 1s målsetting var at det skulle dannes et par, og den sa ingenting om frieri. Allikevel valgte han å gjøre det. Hvilke begrunnelser hadde han for å fri? Kåre forklarer handlingen med at han er impulsiv av natur, og liker å ta ting på sparket. Han hadde forelsket seg i kvinnen og gjorde en rasjonell vurdering av forholdets fremtid. Det kan innvendes at når frieriet var impulsivt, lå det neppe noen rasjonell begrunnelse i handlingen. Tilsynelatende medfører innvendingen riktighet. Allikevel vil jeg påstå at Kåre foretok en rasjonell vurdering. Problemet var at vurderingen ble overskygget av forelskelsens slør og kontekstens konstruerte virkelighet. Han hadde ingen forutsetninger for å vite om forholdet ville fungere utenfor settet. Vurderingen ble gjort ut ifra de erfaringene han hadde gjort seg i den konstruerte og regisserte virkeligheten de befant seg. Når man er forelsket kan forestillingen om den romantiske kjærligheten oppleves i ytterste konsekvens som en ideologi. Thagaard (2005) refererer til Sprecher og Toro-Morn¹¹ når hun beskriver denne ideologien som en kjærlighet som overvinner alt, som tror på at det bare finnes en rette, at kjærligheten kan oppstå ved første blick og vil vare evig.(Thagaard, 2005:22) På bakgrunn av dette kan det hevdes at Kåre hadde både en rasjonell og en emosjonell begrunnelse for frieriet.

4.3.0 Hvor virkelig er realityserier?

Vi hadde en lydmann og en kameramann og så en som noterte ting og fortalte hva vi skulle snakke om og sånn. Det var så konstruert, vet du. (Ida, 27 år)

Ida var veldig negativ i sin fremstilling av deltakelsen som vi allerede har sett over. Hun forteller her hvordan produksjonsselskapet fortalte henne hva hun og mannen som var inne i huset, skulle snakke om. De fikk også instruksjoner for hva de skulle gjøre. Ida følte da at hun

¹¹ Sprecher, Susan og Toro-Morn, Mara (2002): *A studie of Men and Women From Different Sides of Earth to Determine if Men are from Mars and Women are from Venus in Their Beliefs About Love and Romantic Relationships*

var en skuespiller og ikke seg selv lenger.

Andre informanter forteller også om det de føler er konstruert, men ikke nødvendigvis med negativt fortegn. Hanna forteller om da hun kom til huset hvor opptakene i hovedsak skulle foregå. På dette tidspunktet var hun veldig spent på hva som skulle komme til å skje, og hun hadde allerede blitt kjent med noen av de andre jentene.

Det var masse folk som tok imot oss. Og vi ble sminka og stæsja og pynta på og, på alle måter.

Hannas fremstilling av deltakelsen, gir henne assosiasjoner til det å bli klargjort for en scene i et skuespill. Denne assosiasjonen blir ytterligere forsterket når hun forteller om de første opptakene når de skulle møte sjekkeren, Kåre, for første gang.

Vi kom inn og måtte gjøre ting om igjen og om igjen, for vi så ikke glade nok ut. Om igjen og om igjen. Hvor overrasket går det an å se ut etter du har filma en ting om igjen fire ganger, sant?

I forlengelse av assosiasjonene til et skuespill, ser vi her hvordan den samme scenen må filmes gang på gang fordi "skuespiller"-prestasjonene ikke er tilfredsstillende nok. Hanna opplevde disse opptakene som slitsomme, men understreker også hvor artig jentene hadde det seg i mellom på settet. Et annet aspekt som kommer frem i denne ytringen er forestillingen hun hadde på forhånd om at det skulle filmes hele tida inne i huset, uten redigering og uten at det ble gjort flere opptak av samme situasjon. Hanna hadde en forestilling og en forventning om det autentiske i realityserier som hun ikke erfarte var der. Vi kommer nærmere inn på dette i 4.4. Allikevel er Hanna positiv til konseptet. Hun synes det er spennende å bli filmet for å komme på tv, og trekker flere ganger frem det sosiale samholdet blant deltakerne på settet.

Siri (30) er også positiv til deltakelsen, men hun mener hun har avslørt konseptet.

Det er et tv-show og (...) du spiller en rolle i et program. Sånn så jeg på det. Og det du sier og det man gjør det blir ikke alltid autentisk, liksom. På tv blir det klippet og det man sier blir gjerne trukket ut av sin sammenheng. Man blir bevisst på det(...) Jeg synes det var kjempe-ok!

Siri ser konseptet slik det er, og blir ikke skuffet og lei seg på grunn av at det ikke er mer autentisk. Dette henger sammen med hennes forventninger til deltakelsen. Hun hadde et avslappet forhold til konseptet, og søkte fordi dette var en realityserie som hun syntes virket seriøs, og hun følte hun kunne identifisere seg med den.

Mari var mer negativ, og forteller om hvor overrasket hun var over at ikke realityserien hun deltok i, var mer ekte. Dette kommer særlig frem når hun snakker om sitt forhold til realityserier generelt. Tidligere har Mari fulgt med på alt av realityserier, i følge henne selv, men etter hun selv var deltaker, har hun ikke orket å se på flere. Dette begrunner hun slik:

Men etter jeg var med på et realityprogram sjøl og ble kjent med jentene og så hva som ble fremstilt og vist på tv, så skjønner jeg nå i dag at det e`kke sånn de menneskene er, men det er sånn produksjonen eller ønsker å framstille de forskjellige personene.()...det som blir vist på tv, det er nok litt av personligheten, men det er ikke hele mennesket lissom.

Mari har fokus på deltakerne og hvordan dem blir fremstilt på tv. Med dette gir hun oss innblikk i hvor uforberedt hun var på produksjonsselskapets mulighet til å redigere. Mari var også en av dem som var veldig fokusert på at hun skulle være seg selv i serien. Med det mente hun at hun ikke kom til å gjøre andre ting enn det som følte naturlig for henne, altså slik hun vanligvis ville handlet i en gitt situasjon. I utsagnet hennes ligger også en antakelse om at de andre deltakerne tenker som henne i forhold til å skulle være seg selv.

Kåre hadde som tidligere nevnt fulgt med på den amerikanske utgaven av serien, så han var forberedt på at det skulle være en viss stil over serien. Derfor var han ikke så overrasket over at håret hans ble klippet og han ble dresset opp. Han ble mer overrasket over at han ikke fikk velge fritt de jentene han hadde lyst til å bli bedre kjent med, og at han heller ikke fikk velge om han skulle date en eller flere om gangen. Kåre reagerte negativt på hvor lite handlingsrom han følte han hadde når han var deltaker, men det var ikke noe som gikk så mye inn på han. For å eksemplifisere dette sier han:

Jeg gjorde bare ting jeg følte meg for så vidt komfortabel med, men du kan jo prøve å ha kamera hengende rundt deg sjøl. Det var aldri komfortabelt det. Det var jo på en måte litt av greia òg, sånn skulle det være. Og det var bare å akseptere.

Ida, sjekkeren fra Sjekkeserie 2, fremstår mye mer forulempet av produksjonsselskapets makt til å redigere og regissere. Flere av de andre kvinnelige deltakerne reagerer på samme måte som henne. Ida forteller:

(...) i andre episode, så griner jeg når jeg ser foreldrene mine. Alle bare hallo, liksom, hva er det for noe med deg? Dem begynte å lure. Men jeg hadde ikke fått snakket med noen av vennene mine eller noen, om hvordan jeg hadde det. Og når jeg da plutselig får se dem som kom overraskende på besøk, da bare kom tårene, for jeg var så utrolig lei alt sammen. Det er egentlig veldig rart da. Men det er min reaksjon på at jeg ikke hadde det så bra da. Men det skjønner ikke seerne, ikke sant?

Her forteller hun om hvor fortvilet hun følte seg fordi hun ikke fikk gå ut av huset eller ringe til vennene sine. Hun sier hun følte seg veldig ufri og mener selv at hun taklet situasjonen veldig dårlig.

4.3.1 Makt og avmakt.

Produksjonsselskapet iscenesetter særlig to sider ved realityseriene. For det første det som går på det narrative. De legger frem fortellingen slik de ønsker at den skal fremstå og med den progresjonen de ønsker. På den annen side iscenesetter produksjonsselskapet tiden. Denne iscenesettelsen er mest synlig for publikum. Når serien blir sendt på tv får publikum en opplevelse av at det som skjer på tv, skjer nå. Denne illusjonen opprettholdes av de tabloide mediene ved at de har intervjuer med deltakeren som er stemt ut av serien dagen etter utsendelsen er sendt på tv. For Sjekkeserie 2s del, er det i tillegg et ekspertpanel som sitter og kommenterer Ida, sjekkeren, og den av mennene som er inne i huset, for å si noe om hvorvidt disse passer sammen eller ikke. Uttalelser fra ekspertpanelet blir sendt under og rett etter at episoden blir sendt på tv. Dette er med på å forsterke opplevelsen av at dette sendes direkte.

Vi har sett at informantene mine forteller om sin frustrasjon rundt hvor lite ekte realityserier er. De oppdaget at det som blir vist oss på tv er en konstruert virkelighet, en fiksjon, på grunn av produksjonsselskapets mulighet og vilje til å redigere og sette sammen "virkeligheten" slik at det blir god underholdning av det. Produksjonen består av erfarne tv-folk som er seg

bevisste hva god tv-underholdning er, men for deltakerne var ikke dette åpenbart før deltakelsen. Redigeringen gjør at deltakerne føler at de ikke er seg selv og at de ble fremstilt på en måte som de selv ikke ønsket. Det betyr ikke at alle føler de ble satt i et dårlig lys, men heller en frustrasjon over ikke å ha kontroll over sin egen iscenesettelse.

I denne frustrasjonen ligger et annet aspekt som vi så på under informantenes begrunnelser for å delta i del 4.1. Deltakerne gikk inn i serien med et ønske om å kunne være seg selv. Vi snakket om Taylors autensitetsideal, og at de på bakgrunn av dette idealet mener de har rett til å være seg selv og være tro mot seg selv. Videre tok vi for oss det dialektiske forholdet knyttet til denne retten de mener de har, og andres rett til det samme. Deres frihet og rett blir truet av produksjonsselskapets agenda. De er emosjonelt lite forberedt på dette. Dermed blir produksjonsselskapets regissering og redigering et aspekt ved deres iscenesettelse som de ikke var bevisst før de gikk inn i serien. I ettertid sto produksjonsselskapets iscenesettelse tydelig for dem når de så serien på tv. De følte at de ikke var seg selv lenger, og at de ikke lenger eide sin egen iscenesettelse. For å understreke denne følelsen av å bli iscenesatt fremfor å iscenesette, vil jeg henviser til hva Kåre under 4.2.1. sa om hvordan de har blitt flyttet rundt som brikker, men når innspillingen var avsluttet, ”slapp” produksjonsselskapet brikkene, og de var overlatt til seg selv. Kåre opplevde dette som frustrerende og sier selv at han ønsket at de hadde sendt han og sin nye kjæreste til et sted de kunne være sammen en stund til. Kåres opplevelse av å ha vært en brikke, gjør at han vil bli flyttet videre.

Kåre forteller også at under innspillingsperioden fikk ikke deltakerne være sammen når ikke produksjonsselskapet var tilstede. Han forteller at han tror dette henger sammen med hvordan produksjonsselskapet hadde regien på serien. Hvis deltakerne hadde blitt bedre kjent med hverandre utenfor kameraene, ville det blitt vanskelig å forklare progresjonen, i følge Kåre. Vi ser at all progresjon skulle være i produksjonsselskapets regi. De hadde det narrative ansvaret, og dermed måtte de sikre seg at ingenting uforutsett skulle skje. Deltakerne har derfor liten makt, og føler seg til dels maktesløse. Det er samtidig viktig å presisere at denne avmaktsfølelsen ikke gjelder alle informantene. Det var flere av dem som syntes det var helt i orden, og at det lå i kortene at det var produksjonsselskapet som skulle ha kontrollen på hva som skulle skje og hva som skulle vises.

I forbindelse med følelsen av å ikke være seg selv i det som ble vist på tv, erfarer noen av

informantene at tv-selskapene ikke er opptatt av å vise hele mennesket som Mari forteller lenger opp. Produksjonsselskapene benytter seg av grep vi kjenner fra litteraturen ved at de skildrer typer fremfor hele individer. Det betyr i praksis at de finner noe som de ser som typisk i deltakerne og legger vekt på å finne utsagn og handlinger i opptakene som kan underbygge denne typen. Deretter redigerer de opptakene slik at det som blir synlig på tv, blir typene. Da har produksjonsselskapet iscenesatt det de mener er det typiske ved den enkelte deltaker. Realityserier er ikke mer autentiske enn andre fortellinger. For flere av informantene kom dette som en stor overraskelse. De hadde forestilt seg et litt mer autentisk og realistisk bilde av seg selv.

Videre kan informantenes avmaktsfølelse henge sammen med usikkerhet rundt hvilke spilleregler som gjaldt for deltakelsen. De hadde på forhånd fått beskjed om ikke å snakke om deltakelsen eller filmingen med noen før serien i sin helhet var sendt på tv. Informantene forteller også at de fikk vite rett før serien skulle sendes på tv at de måtte være forberedt på at opptakene var noe redigert. Utover dette visste ikke deltakerne så mye. De fikk ny informasjon underveis i innspillingsperioden. For flere av informantene opplevdes dette som når de var barn og noen endret reglene for leken hele tiden. Dette var med på å gjøre enkelte usikre. Av informantene ser jeg at de som ikke tok deltakelsen så alvorlig, håndterte usikkerheten godt. De er med på "leken" på produksjonsselskapenes premisser. Mens de andre ble veldig usikre og følte seg holdt for narr. Dette kan vi se i sammenheng med hvor stor grad av tillit deltakerne hadde til produksjonsselskapet.

4.3.2 Tillit og risiko

Luhmann skriver i *Tillid – en mekanisme til reduksjon af social kompleksitet* (1999) at der hvor kontrollen (makten) minsker, er det en forutsetning i moderne samfunn at tilliten tar over. Deltakerne i realityserier må ha en grunnleggende tillit til de andre deltakerne og produksjonsselskapet for å kunne fungere sammen med dem. Samtidig vil det alltid være fare for at man blir lurt eller satt ut av spill, og dermed utsatt for risiko. Luhmanns teori om tillit, tar utgangspunkt i at det er en distinksjon mellom tillit og risiko. Sett fra denne distinksjonen, er deltakerne forberedt på risikoen, fordi det er en del av spillet/leken de er med på. Som jeg nevnte under forrige punkt, har deltakerne ikke mulighet til å vite hva de går til,

følelsesmessig, slik at de er nødt til å ha en grunnleggende tillit til produksjonsselskapet. Og det er når forventningene til deltakelsen ikke står i samsvar med erfaringene de gjør seg, at tilliten blir svekket. Deltakelsen fremstår som mer risikofylt enn de hadde forestilt seg.

Videre vet deltakerne at de kan bli stemt ut av realityserien, og når de blir det, er spillet over. Deltakerne i *Sjekkeserie 1* må i større grad enn deltakerne i *Sjekkeserie 2* ha tillit til de andre deltakerne. I *Sjekkeserie 1* lever alle deltakerne sammen og må hele tiden forholde seg til alle konkurrentene. De kan prøve å handle rasjonelt, men må ha tillit til sjekkeren fordi han/hun er den som tilsynelatende sitter med makten. Etter undersøkelsen, vet vi at det i stor grad er produksjonsselskapet som bestemmer hvem som skal ut og hvem som skal bli, og ikke sjekkeren. Dette hadde heller ikke deltakerne tatt høyde for.

Videre kan tillitsbegrepet knyttes til Parsons begrep om dobbel kontingens. I dette begrepet ligger det at den andre har frihet til å oppleve å handle annerledes enn jeg og vice versa (Misztal, 1996).

4.4.0 Kongruens og divergens i forventninger, erfaringer og i intervju situasjonen

4.4.1 Gull og grønne skoger?

Alle informantene mine kommer på et eller annet tidspunkt i intervjuet inn på hvilke erfaringer de gjorde seg ved deltakelsen. Forventningene til at deltakelsen skulle være noe nytt og spennende, kongruerte med de erfaringene de gjorde seg. Og for de informantene som hadde en forestilling om at å delta i en realityserie ville være en stor kontaktannonse som gjorde at de kom i kontakt med nye mennesker, var det også kongruens. På tross av dette legger informantene størst vekt på divergensen mellom forventninger og erfaringer. De uttrykker at de ikke var forberedt på spesielt to elementer ved deltakelsen. Det ene var at de ikke var emosjonelt forberedt på hvordan det kom til å bli å se seg selv på tv. De visste hva de gikk til, men den påkjenningen de mente det var å se seg selv på tv, gikk mye inn på flere av informantene, særlig enkelte av de kvinnelige deltakerne. Denne opplevelsen henger sammen med det andre elementet de ikke var forberedt på, nemlig produksjonsselskapenes mulighet

og vilje til å redigere opptakene. Alle informantene fikk beskjed fra produksjonsselskapet rett før det ble sendt på tv at de måtte være forberedt på at noe var redigert. Allikevel ble mange av informantene overrasket over hvor lite gjenkjennbare de følte de ble fremstilt, og det virker som om noen av kvinnene tåler redigeringen dårligere enn mennene. I forbindelse med gjenkjennbarheten, ligger det også et annet aspekt, nemlig at flere av informantene gikk inn i realityserien med intensjonen om at så lenge de kunne være seg selv, så var det greit å være med. Vi har allerede sett på hva informantene legger i det å være seg selv i del 4.1.

Ida som var sjekkeren i Sjekkeserie 2 forteller om sin erfaring med deltakelsen:

Det er en psykisk prosess som man må igjennom som kan være tøff til tider. Så, det er jo, sånn som foreldrene mine har blitt blandet inn og vennene mine òg¹²...Så, hadde jeg fått valget igjen i dag og visst alt jeg vet nå, så hadde jeg aldri verden sagt ja til å være med.

Jeg spurte Ida om hun kunne begrunne dette nærmere, fortalte hun:

Jeg tror det er mest måten de behandlet meg på, sånn hele konseptet da, for å si det sånn. Eller av de som jobbet rundt det. For vi satt jo på møter hele (gjengen), både foreldrene mine og vennene mine og alle da. Og dem satt og sa sånn og sånn skal det være, og når dem sitter og juger oss rett opp i ansiktet, og dem klarer ikke og holde det som blir lovet. Da blir jeg skikkelig irritert!

... Jeg tok det opp underveis, for jeg ville trekke meg etter ei uke. Da hadde jeg fått nok jeg. Jeg følte jeg satt inne. Som jeg sa til produsenten: Jeg føler dere har tatt fra meg hele identiteten min.

Ida var overrasket over den ufriheten hun opplevde inne i huset. Hun forteller videre at hun var lovet to timer fri hver dag. Og da hadde hun lyst til å treffe venner og kanskje gå på kafé eller finne på noe annet hverdagslig, men det fikk hun ikke lov til. Hun forteller at hun ble fulgt av noen i produksjonsselskapet hele tida. Hun fikk ikke engang lov til å gå på kiosken

¹² Idas foreldre og venner ble innkalt til møte med produksjonsselskapet i forkant av opptakene, for å snakke om i hvilken grad de skulle involveres i serien. De avtalene de inngikk, ble ikke overholdt av produksjonsselskapet, i følge Ida. Misnøyen i forhold til produksjonsselskapet henger i stor grad sammen med dette. Og derfor sier hun også at hun ikke ville ha sagt ja til deltakelse, hvis hun hadde visst om at foreldrene og vennene ble så mye involvert som dem ble. I utgangspunktet mener Ida at det er hennes avgjørelse å delta, og da ville hun ikke at

alene. På grunn av dette følte hun seg nesten som en fange. Dessuten fikk hun ikke lov til å forlate serien når hun ytret ønske om det etter ei uke. Årsaken til at hun ikke kunne forlate serien var på grunn av kontrakten hun hadde underskrevet før opptakene begynte. Om hun skulle forlate serien før opptakene var ferdige ville det vært et kontraktsbrudd. Ida begrunner sin misnøye med ikke å få lov til å forlate serien med at produksjonsselskapet allerede hadde brutt kontrakten ved å ikke la henne få to timer fri hver dag, og i hvilken grad foreldrene og vennene hennes ble trukket med i serien.

Forventningene hennes hang sammen med den konkrete kontrakten og de muntlige avtalene hun hadde gjort seg med produksjonsselskapet. Når hun opplevde at de ikke fulgte kontrakten slik hun forsto den, ville hun trekke seg. Produksjonsselskapet godtok ikke at hun skulle avbryte deltakelsen. Jeg forholder meg her utelukkende til Idas fremstilling og hennes forståelse av kontrakten, så jeg tar ikke stilling til hvorvidt produksjonsselskapet har brutt noen løfter eller ikke. Det er allikevel et poeng at Ida gjorde seg denne erfaringen. Den viser divergens mellom hennes forventninger til deltakelsen og de erfaringer hun gjorde seg.

Samtidig sier uttalelsen noe om en tvil til hele deltakelsen. Hun var usikker på om det var riktig av henne å i det hele tatt delta. Tvilen begrunner hun med for det første om deltakelsen kan tale mot henne i fremtidig jobbsøking. For det andre begrunner hun tvilen i hennes usikkerhet vedrørende hennes selvframstilling/iscenesettelse. Ida er redd for å bli fremstilt som et objekt, og er usikker på hva tilskuerne tenker om henne og at de i det hele tatt gjør seg tanker om henne. Dette så vi i del 4.2 hvor hun legger frem ubehaget hun opplevde ved at fremmede tok kontakt med henne under og etter deltakelsen. Ved å få henvendelsene ble hun gjort oppmerksom på at andre har tanker om henne som hun ikke har kontroll over, og hun fremstår som et objekt for deres forestillinger. Vi kan forklare Idas følelse av å være et objekt ved å se på hva Tseëlon (1995) skriver om framstilling av kvinner på film. Ved å gjøre kvinnen til et objekt for tilskuernes (menneskes) blikk nærer dette en fetisj om at det er spennende/opphissende å få innblikk i noe som man egentlig ikke skal se. Tseëlon sammenligner perspektivet med å kikke gjennom et nøkkelhull. Med en slik forståelse av tilskuernes blikk, vil makten ligge hos dem og ikke hos kvinnen. Hun blir et objekt for deres fantasier fordi de kan se på henne, men ikke vice versa. Hvis derimot kvinnen vet at hun blir observert, ligger makten hos henne (Tseëlon, 1995). Det ligger i realitysjangerens egenart at tilskuerne skal få innblikk i vanlige menneskers liv. Sjangeren underbygger teorien om at vi

foreldrene og vennene skulle "lide" for hennes valg.

liker å få innblikk i hvordan andre mennesker agerer, og perspektivet kan sammenlignes med å kikke gjennom et nøkkelhull. Vi skal ikke legge for mye vekt på det seksuelle i tilskuernes blikk her, men spenningen i det å kikke forklarer realityserienes popularitet.

Videre vil jeg tilføye at det ikke nødvendigvis er noen markant forskjell på kvinners og menns fantasier vedrørende det å like å kikke. Som Kipnis (2001) skriver kan det være en feilslutning å legge for stor vekt på forskjellen mellom kjønnene når vi snakker om hvilke preferanser kvinner og menn har i forhold til spenning/opphisselse. Hennes påstand er at det kan være mer hensiktsmessig å se på individuelle forskjeller heller enn forskjellene på kjønnene. Jeg mener at fantasien kan ligge like mye hos kvinner som hos menn. I realitytv-sammenheng er kvinners blikk mot de kvinnelige deltakerne næret av en trang til å sammenligne seg, mens det for menn er begrunnet i å få et innblikk i en kvinnes væremåte.

I følge Tseëlon skulle makten ligge hos deltakerne når de vet at de blir observert. Ida opplever allikevel ikke at hun har makten, fordi det er produksjonsselskapet og ikke henne som bestemmer hva og hvordan hun skal fremstå på tv. Dermed fremstår hun som et objekt for tilskuernes blikk, og med det en følelse av ikke å eie seg selv lenger. Med dette som utgangspunkt kan vi også forstå Idas uttrykte bekymring som en manglende tillit til produksjonsselskapet. Hun opplevde at risikoen var større enn tilliten.

Linda (26 år) var spesielt skuffet over hvor lite romantisk det var under innspillingen. Hun forteller om hvor rotete og fælt det var rundt dem hele tida. Rotet er ikke synlig for publikum, men for deltakerne var det der hele tida.

Det er alt det rotet og rælet som er rundt de kameraene. Alle slitne, svette kamerafolk og. Det er ingen romantisk setting. (pause) Jeg hadde kanskje forestilt meg littegranne mer glamour.

I den forbindelse trekker også Linda frem at de måtte sove på feltsenger, gjerne sju stykker på samme rom, og at de måtte stå for rydding, vasking og matlaging selv. Flere av de kvinnelige deltakerne sier det samme. Dette viser til at erfaringen de gjorde seg, ikke henger sammen med hva de hadde forestilt seg på forhånd.

En annen felles erfaring som gjelder de kvinnelige deltakerne fra *Sjekkeseerie 1*, er at de fant seg nye venninner ved å delta uavhengig av hvor lenge de var med. Lengden på oppholdet

varierer på grunnlag av hvorvidt de fikk utdelt rose på rosesermonien¹³ eller ikke. Av de jentene jeg snakket med, er det spredning på hvor lenge de var i huset fra en uke til en måned. Opptaksperioden var seks uker. På grunn av at de bodde så tett, de delte soverom og bad, oppsto det vennskap. Alle de kvinnelige informantene sier de har kontakt med minst en av de andre deltakerne nå i ettertid.

Samholdet var til dels konstruert (iscenesatt) av produksjonsselskapet. De brukte tiden før de kvinnelige deltakerne hadde møtt sjekkeren, Kåre, til å skru forventningene opp. De fortalte dem hvor kjekk og uimotståelig han var, så de hadde skyhøye forventninger til han. Dette skapte umiddelbart et samhold etter at de hadde truffet han den første kvelden. Da lå de om kvelden og snakket sammen om hva de syntes om han. Alle mine informanter sa de ble skuffa da de møtte sjekkeren, og bebreidet produksjonsselskapet for at de hadde skrudd forventningene opp. De kvinnelige deltakerne ble da på lag mot produksjonsselskapet, og for alt som skjedde videre, la de skylden på dem. Sjekkeren fikk en marginal rolle i denne konteksten, for de kvinnelige deltakerne var oppmerksomheten rettet mest på forholdet mellom dem og produksjonsselskapet.

Det samme gjelder også sjekkeren. Han var ikke på lag med noen, men følte at han måtte jobbe mot produksjonsselskapet i forhold til rettigheter. Hvor mye kunne han tillate seg å si imot når han ikke var enige i en avgjørelse? Ikke så veldig mye, i følge han selv. På den annen side betød ikke dette så mye for Kåre. Han var med på de premissene produksjonsselskapet la for han.

De mannlige deltakerne i *Sjekkeserie 2* bodde ikke sammen, så der ble det ingen vennskap eller noe samhold mellom de ulike utfordrerne. Men, det ble skapt – eller det skulle skapes, samhold mellom sjekkeren, Ida, og de ulike mennene som kom inn. De ble på hennes parti fordi hun klaget over manglende rettigheter, og guttene syntes synd på henne. I ettertid mener deltakerne at vi kan se at også dette var regissert fra produksjonsselskapets side. Hensikten deres var at Ida og en av mennene skulle gifte seg i løpet av en måned, og da kommer sympati og samhold godt med. Det bringer deltakerne umiddelbart nærmere hverandre, for da har de noe felles.

¹³ ”Rosesermonien” viser til en del av konseptet i *Sjekkeserie 1*. I slutten av hver uke fikk de kvinnelige deltakerne som skulle få bli i huset en rose av Kåre, sjekkeren. De som da ikke fikk noen rose, måtte pakke sammen sakene sine, og reise hjem. De var da ute av serien.

Relity-tv dekker over en rekke forskjellige former, der dog alle har hybriditeten og en bestræbelse på at iscenesette autenticitet til felles, underholdende programtyper der forskjellige forhold og på forskjellig vis, både tematisk og æstetisk, blander fiktion og fakta, blander autentiske opdagelser med rekonstruksjoner og blander "live" og "båndet" materiale (Jerslev, 2002:235).

Jerslev skriver her om hva som kjennetegner reality-tv som sjanger og uttrykksmåte. Med utgangspunkt i denne sjangerbetegnelsen har ikke tv-selskapene som har produsert de to realityseriene jeg har gjort undersøkelser i, som mål å fremstille deltakerne så autentisk som mulig. De er ute etter å tjene penger, lage god tv-underholdning og med det få flest mulig seere. Informantene var ikke kjent med alle sider ved sjangerbetegnelsen på forhånd, og hadde dermed ingen forutsetning for å ha full forståelse for hva de hadde i vente ved deltakelsen. Tv-selskapenes hensikter kunne muligens vært tydeligere skissert for deltakerne, men på den annen side visste informantene at tv-selskapene hadde som mål å tjene penger og få mange seere. Det er hvordan tv-selskapet skulle nå disse målene som var uklart for deltakerne. Dermed blir det en divergens mellom deltakernes forventninger til deltakelsen og hvilke erfaringer de gjorde seg.

4.4.2 Moro var det lell...

Som vi har sett hadde informantene forholdsvis klare forventninger til deltakelsen. Informantene fra Sjekkeserie 1 hadde forventninger om et spennende opphold preget av glamour og romantiske settinger. Disse forventningene kan vi knytte til den amerikanske utgaven av serien som ble sendt på en norsk tv-kanal kort tid før den norske utgaven kom.

Sjekkeserie 2 hadde vært sendt en gang før i norsk versjon, så forventningene hos informantene fra denne serien, var ikke like høye i forhold til glamour og romantikk. Allikevel hadde deltakerne en forventning om reiseaktivitet og romantiske middager.

Informantene fra begge seriene hadde en forståelse om at en norsk utgave uansett kom til å

være mer jordnær og nøktern. Denne antakelsen var på bakgrunn av et lavere budsjett i de norske seriene, enn det de hadde hørt at den amerikanske serien hadde hatt.

Sjekkeseerie 1 hadde langt flere seere enn *Sjekkeseerie 2*, så medietrykket etter serien var sendt var mye større for deltakere i *Sjekkeseerie 1*. Deltakerne her deltok på flere intervjuer og nettmøter når serien sendtes på tv og rett etter. De sier at de aldri hadde trodd at det skulle bli så voldsomt medietrykk, men at de allikevel syntes det var helt greit.

Kåre, sjekkeren i *Sjekkeseerie 1*, var bedre forberedt på oppmerksomheten han kom til å få under og etter innspillingen. For det første hadde han deltatt på et tv-show i forkant av serien, før det var bestemt at det var han som skulle bli sjekkeren. Når tv-showet ble sendt merket han trykket, og valgte som en følge av dette å få hemmelig telefonnummer. For det andre regnet han med som hovedrolleinnehaver av en realityserie å få mer oppmerksomhet enn de andre deltakerne. Han mener selv han taklet dette godt, og syns det var spennende.

For deltakerne fra *Sjekkeseerie 2* var ikke medietrykket like stort, og det konvergente med forventningene deres. De hadde ikke forventet at serien skulle ha så mange tilskuere. Ida (sjekkeren) var den eneste fra denne serien som var overrasket over hvor mye oppmerksomhet hun fikk i ettertid, og fokuset var naturlig nok mest rettet mot henne som hovedrolleinnehaver. Hun sier at hun ikke hadde hatt realistiske forventninger til omfanget av oppmerksomheten som kom.

Vi har sett at informantene fra sjekkeserie 1, kvinnene, hadde høye forventninger knyttet til hvor mye spennende de skulle få oppleve ved deltakelse. De hadde sett for seg en luksuriøs tilværelse med reiser, god mat og romantiske settinger. Videre hadde de kvinnelige deltakerne høye forventninger til sjekkeren, Kåre, på grunnlag av hva produksjonsselskapet hadde sagt om han. De ble skuffet både over mangelen på luksus og over hvordan Kåre så ut. Og på grunn av dette mistet flere av de kvinnelige deltakerne jeg har snakket med ønsket om å finne seg en kjæreste gjennom deltakelsen. Det positive de trekker frem ved deltakelsen er at de ble kjent med så mange nye venninner som de fortsatt har kontakt med. Dette hadde de ingen forventninger om på forhånd. Som jeg har skrevet tidligere i oppgaven, bodde de tett og misnøyen overfor produksjonsselskapet var med på å styrke samholdet mellom kvinnene. Noe som resulterte i at alle, med unntak av en, ønsket å være lenger med i serien for å tilbringe mer tid sammen med de andre kvinnene. De omtaler selv deltakelsen som en jenteleir.

Kåre, sjekkeren, hadde også trodd det skulle en viss stil over deltakelsen, og han hadde forventning om å finne seg en kjæreste. Han fikk seg kjæreste, selv om forholdet ikke varte særlig lenge etter opptakenes slutt. I forhold til hvor stilfull deltakelsen var, er både han og de andre deltakerne enige om at det slett ikke var preget av glamour.

En viktig erfaring deltakerne fra *Sjekkserie 1* sitter igjen med som divergerer med forventningene, var i hvilken grad produksjonsselskapet sto i en maktposisjon når det gjaldt redigering av opptakene. De gikk inn i serien med tanken om at de skulle få være seg selv, men erfaringen divergerer med denne forventningen. Selv om de sier at de opptrådte på settet som de ville ha gjort i en liknende kontekst i deres vanlige liv, ble opptakene redigert i etterkant, noe som resulterte i en fremstilling av dem som flere av dem ikke var komfortabel med. Derfor ble mange av informantene overrasket over hvor lite gjenkjennbare de følte seg fremstilt, og det virker som om kvinnene tåler redigeringen dårligere enn mennene. Dette gjelder for begge seriene. En mulig forklaring på hvorfor kvinnene tåler redigeringen dårligere enn mennene, kan være at de generelt har en mindre grad av tillit til produksjonsselskapet og føler de løper en risiko fordi de ikke helt vet hvordan de kom til å bli fremstilt. Kvinner har tradisjonelt sett vært mer bevisst sin iscenesettelse/selvframstilling enn menn, og opplever tap av denne kontrollen som en større risiko enn mennene gjør. Menn godtar enklere at andre tar kontroll på deres iscenesettelse. Det ser vi tydelig på Kåres opplevelse av ikke å få legge premissene for egen deltakelse. Vi har sett at han til tider var frustrert over at han ikke fikk bestemme mer, samtidig sier han at det er en del av ”spillet”. Han følger bare reglene som gjelder for deltakelsen, og tar det ikke personlig.

Informantene fra *Sjekkserie 2* hadde forventninger om mer nøktern tilværelse i en hjemmekoselig atmosfære. Allikevel hadde de forventninger om en del reiseaktivitet og romantiske middager på restaurant. De mannlige informantene fra denne serien var også mer nøkterne når det gjaldt å finne seg en kjæreste. Dette hang sammen med at målet fra serien var at de skulle gifte seg til slutt. De opplevde at dette målet virket noe urealistisk. Ida, sjekkeren i *Sjekkserie 2*, sier at hun fortalte tv-selskapet at hun var innstilt på å skulle gifte seg i slutten av serien, før hun gikk inn i serien. Men hun sier til meg at hun på lik linje med de mannlige deltakerne ser det målet som urealistisk. Når hun snakker med meg har hun allerede erfart hvor vanskelig sjekkesituasjonen var under innspillingen, så vi kan se svaret hennes i lys av dette. Allikevel hadde Ida forventninger om å finne seg en kjæreste ved deltakelsen. Denne

forventningen blir delvis oppfylt. Hun treffer en mann der som hun syntes var veldig interessant, men på grunn av presset fra produksjonsselskapet om å skulle gifte seg, ble det vanskelig for dem å utvikle noe ordentlig forhold. Tiden de hadde sammen ble for knapp og når innspillingsperioden var over, mistet hun motivasjonen til å fortsette forholdet. Da var hun mer opptatt av å kunne leve som normalt igjen.

Av andre forventninger deltakerne i Sjekkeserie 2 (mennene) hadde var at de kom til å få oppmerksomhet i etterkant av seriens spilletid som kunne resultere i nye bekjentskaper. Denne forventningen ble oppfylt.

Til slutt i intervjuene spør jeg informantene om de kan oppsummere erfaringene de sitter igjen med i etterkant av deltakelsen. Sjekkerne fra begge seriene svarer:

Sånn som jeg sitter igjen med nå, jeg angrer ikke for at jeg har vært med på det. Jeg har lært utrolig mye da, ikke minst om meg sjøl. (...), jeg er jo mye sterkere som person. Men det er bare en erfaring som jeg tar med meg videre i livet og. Jeg har vokst mye på det i hvert fall (Ida, 27 år).

...Men ellers så har det vært en kjempefin opplevelse. Absolutt. Jeg er glad for at jeg var med. Angrer absolutt ikke. Jeg kommer nok til å sitte på gamlehjemmet å tenke tilbake. Åh, det var tider det! (begge ler). Det var en tid da hvor man hadde draget (begge ler) (Kåre, 31 år).

Det er stort samsvar mellom deltakernes svar når de skal oppsummere erfaringene de sitter igjen med etter deltakelsen. Alle trekker frem at de har lært noe om seg selv og at de er en erfaring rikere. Dette kongruerer godt med forventningen om at de skulle være med på noe nytt og spennende som vi ser i begrunnelsene deres for å delta. De har nå blitt en erfaring rikere. Flere av kvinnene trekker frem at de føler de har lært seg selv bedre å kjenne. Vi kan se det i sammenheng med erfaringen de gjorde seg vedrørende følelsen av ikke å ha makt over sin egen iscenesettelse. De erfarte at de måtte mestre en mangel på kontroll som de ikke er vant til.

Kåre peker på opplevelsen av å være populær som en god erfaring som han kommer til å se tilbake på med glede. De andre mannlige informantene legger mest vekt på at de er en erfaring rikere, men heller ikke dem mener at deltakelsen var noen ulempe i forhold til å

skulle treffe nye kvinner.

4.4.3 Intervjusituasjonen

I intervjusituasjonen var jeg bevisst at individet er som en redaktør som hele tida bestemmer hva som skal fortelles om seg selv. Vi speiler hverandre, og samtalen er et produkt av den enkelte intervjuperson og meg. Alle samtalene ble derfor ulike. Min rolle var akademikeren som kom for å snakke med dem, fordi de hadde en spesiell erfaring jeg var interessert i. En av intervjupersonene brukte språket på en måte som for å nærme seg den forestillingen hun hadde av mitt språk. Det endte med at hun måtte spørre om jeg kunne hjelpe henne med begrep hun selv ikke mestret, men som hun ønsket å benytte fordi hun hadde forestilling om hva jeg ville ha. I samtalsituasjoner speiler vi ofte hverandre både i måten vi bruker det muntlige språket, men også kroppsspråket. Derfor foregår det en kontinuerlig fortolkningsprosess hos de impliserte. Ved å bruke en abduktiv forskningsmetode bør den videre fortolkningsprosessen, etter intervjuene, etterstrebe ikke å legge mening hos informantene, men se på funnene og forsøke å forklare dem teoretisk. Vi skal nå se på forholdet mellom to av informantene og meg i intervjusituasjonen.

I intervjusituasjonen viste enkelte av informantene ambivalens i fortellingen sin, mens andre ikke gjorde det. Jeg skal prøve å si noe om hva årsakene til dette kan være. Det er mange påvirkningsfaktorer som virker inn på hvordan en historie blir fortalt. Kåre, sjekkeren i *Sjekkeseerie 1*, fortalte historien sin fra *a* til *å* uten særlig ambivalens. Årsaken til dette er at han er den av informantene som har vært igjennom flest intervjuer. Han har deltatt i flere underholdningsprogram på tv og blitt intervjuet der om sin deltakelse i realityserien, dessuten har han blitt intervjuet av ulike tabloidaviser og ukeblader. *Sjekkeseerie 1* hadde veldig mange seere, så det ble et voldsomt medietrykk under seriens sendeperiode og etter. Derfor er han ”trenet” i å fortelle sin historie, og kunne dermed legge den fram for meg, uten å endre innfallsvinkel eller endre på holdninger underveis.

På grunn av hans avslappede holdning til intervjusituasjonen kunne han også styre intervjuet i større grad enn de andre informantene. Dette kom til uttrykk ved at han flørtet med meg, fikk meg til å le og forventet at jeg deltok i samtalen i større grad enn de andre informantene. Valg

av forskningsmetode fordrer at jeg burde etterstrebe å delta i samtalen på deres premisser. Videre er det viktig med feedback (Fiske, 1990) for at intervjuene skulle gli som samtaler og ikke fremstå som en utspørring. Under de fleste intervjuene var deltakelsen min begrenset til å ikke bekreftende, være enige med dem i det de sa, bli forundret, le med dem og andre enkle måter å vise at man er deltakende. I intervjuet med Kåre var jeg adskillig mer deltakende.

Andre av mine informanter var påfallende mer ambivalente enn Kåre. Et eksempel var Mari. Hun endret holdning til deltakelsen flere ganger underveis. Hun startet med å være negativ til hele deltakelsen, men når vi begynte å snakke om hva hun svarte da hun fikk tilbudet om å være med, viste hun med hele seg hvor stort det var for henne (se sitat i del 4.1). Videre trekker hun entusiasmen tilbake når vi kom inn på hvilke erfaringer hun sitter igjen med. En forklaring på hennes ambivalens er at hun er mindre vant med intervjusituasjonen, i motsetning til Kåre. Dessuten kan det være at hun var usikker på hva jeg mener om deltakelse i realityserier, så hun følte seg frem.

I intervjuet med Mari viste også ambivalensen seg i språkvalgene hennes. Hun endret språket underveis i intervjuet ved å bruke ulike fortidsformer av verb samt forsøke å bruke begrep hun ikke helt mestret. Vi kan se på språkendringene som en form for entropi (Fiske, 1990). Det var ingenting oppsiktsvekkende eller nytt innholdsmessig i det hun forteller, men hun gjorde meg oppmerksom på hvilken makt hun tillegger meg i intervjusituasjonen. Hun ytrer en forestilling hun har om mitt språk og om min sosiale status i forhold til henne. Indikatorene er at jeg har en lang utdanning og at hun ikke har det. Dette understreket hun i begynnelsen av intervjuet ved å legge vekt på at hun ikke har utdanning utover videregående skole. Grunnen til at dette fremsto entropisk for meg, var at jeg var uforberedt på at mitt nærvær skulle bidra med en interpretasjon av maktubalanse mellom oss hos henne. Det var en divergens mellom hennes og min forventning til intervjusituasjonen. Jeg var der for å høre hennes historie, underforstått at hun var den interessante. Måten hun fremsto på under intervjuet, ga uttrykk for at hun var usikker på både på mine hensikter og intervjusituasjonen.

5.0 Avslutning

Når vi nå nærmer oss slutten

Jeg har i denne masteroppgaven ønsket å formidle hvilke begrunnelser, forventninger og erfaringer deltakere i to ulike sjekkerealityserier har om sin deltakelse. Informantene representerer noen av veldig mange ”vanlige” menneskers inntreden i mediene de siste årene, mye på grunn av realitysjangeren. Vi har vært vitne til en ”folkevandring” inn i mediene og tv-mediet er ikke lenger forbeholdt en elite. Dessuten har fokuset i mediene gått fra å gjelde viktige saker til å gjelde personen(e) bak. Jeg har ønsket å trekke en linje fra Sennett (1977), Habermas (1989) og Bourdieu (1998) og frem til Couldry (Turner, 2006) for å si noe om endringene som har skjedd i medias fokus og agenda for å forstå årsaken til ”folkevandringen”. Vi har sett at Habermas, Sennett og Bourdieu mente at idealet for fjernsynet bør være å holde seg til sak og ikke fokusere på personen bak, altså holde et klart skille mellom offentlig og privat sfære. De mener fokusendringen svekker tvmediets oppgave/ideal som er å være offentlighetens hovedinstitusjon for informasjon og der politisk meningsdanning skal finne sted. Endringen som skjer i tvmediets fokus er en demokratiseringsprosess og en intimidering som gjør skillet mellom offentlig og privat sfære utydelig. I 2007 ser vi at denne prosessen har spredd seg til å gjelde alle medier. Og som Couldry sier har ”vanlige” folk aldri vært så ønsket og synlige innen media som nå, og aldri har de blitt fremstilt med den autensiteten som nå. De er med i mediene som seg selv og ikke på grunn av en sak eller hendelse.

Vi har sett at informantene begrunner deltakelsen i en sjekkerealityserie med at de hadde lyst til å gjøre noe nytt og spennende, uavhengig om de meldte seg på selv eller ikke. De ser på deltakelsen som en ”en-gang-i-livet”- opplevelse som de ikke kunne takke nei til. Da *Sjekkserie 1* ble sendt på en norsk tv-kanal, var det første gang en norskprodusert realityserie med sjekking som mål ble sendt. En amerikansk versjon av serien hadde blitt sendt et år i forveien. Det var knyttet stor spenning til serien, og dermed bred mediedekning. Deltakerne fikk mye oppmerksomhet. Informantene forteller at de ikke visste så mye om hvilke konsekvenser deltakelsen ville få, men de hadde allikevel lyst til å delta. På grunn av usikkerheten knyttet til konsekvensene for deltakelsen som for eksempel hvordan publikum (både kjente og ukjente) ville reagere, holder flere av informantene fast ved at deltakelsen var en spøk fra deres side.

Sjekkeseerie 2 hadde færre tilskuere og var andre runde av samme serie sendt i en norsk tv-kanal, men informantenes begrunnelser for deltakelse var de samme som informantene fra *Sjekkeseerie 1*, de hadde lyst til å gjøre noe nytt og spennende. Dessuten begrunner informantene fra begge seriene deltakelsen med at de trengte en utfordring og en oppmuntring i en ellers travel hverdag. Vi har sett at intimiseringen av tv-mediet har ført til at det nå kan brukes og blir brukt som et betroelsesmedium (Foucault, 1994) og at informantene er bevisst dette. Derfor kan tilskuernes blikk, samt opplevelsen av å bli valgt ut som deltaker oppleves som en oppmuntring.

Vi har også sett at flere av informantene hadde en forventning om det autentiske i realityseriene og at de derfor gikk inn i serien med en tanke om å kunne være seg selv. Jeg har forsøkt å problematisere hvor virkelig informantene erfarte at realityseriene var og finne ut hva de legger i det å være seg selv. Det var, i følge informantene, en divergens mellom de forventningene de hadde til realityserienes autensitet og den erfaringen de gjorde seg. Flere av informantene var overrasket over produksjonsselskapets regi og redigering av opptakene. Videre var det en divergens mellom forventninger og erfaringer når det gjaldt selve opptakssituasjonen. Som vi har sett var de for eksempel ikke forberedt på at den samme scenen skulle filmes flere ganger.

Forventningen om å skulle være seg selv har jeg ønsket å sette i en historisk og kulturell kontekst ved å bruke Taylors (1998) autensitetsideal. Det ligger i vårt sekulære og demokratiske samfunn en forestilling og en historisk begrunnet oppfatning om at vi har rett til å være tro mot oss selv og å skulle realisere oss selv. I denne forventningen og retten ligger det et dialektisk forhold til andres rett og forventninger om det samme. Vi godtar at dette er noe som gjelder alle, og må dermed ta konsekvensene av det. En konsekvens er at vi må ha tillit til medaktører for å begrense risikoene som ligger i andres frihet og rett til å handle i tråd med seg selv. I masteroppgaven har jeg brukt Luhmanns tillitsbegrep (1999) og Parsons begrep om dobbel kontingens. I disse begrepet ligger nettopp dette at den andre har frihet til å oppleve å handle annerledes enn jeg og vice versa (Misztal, 1996).

Vi har sett av informantenes svar at det er en forskjell på hvordan noen av kvinnene og mennene opplevde produksjonsselskapets makt til å regissere og redigere. Jeg har forklart forskjellene med deltakernes varierende grad av tillit til produksjonsselskapets agenda. Min

påstand har vært at kvinner i større grad enn menn har en tydeligere uttrykt kontroll over egen iscenesettelse, og derfor reagerer mer negativt på produksjonsselskapets makt. Redselen for å miste kontroll over egen iscenesettelse kan forstås i sammenheng med en, i følge Tseëlon (1995), tradisjonell framstilling av kvinner som objekt for menns (publikums) blikk, hvor makten ligger hos den som ser. Noen av de kvinnelige informantene beskriver hvordan de opplever at fremmede menn tar kontakt med dem etter deltakelsen fordi de har sett dem på tv. Disse kvinnene føler seg invadert og forulempet av fremmedes tilnærming.

De mannlige deltakerne opplever oppmerksomheten fra publikum som spennende og artig. Det kan se ut som om de har større tillit til produksjonsselskapene og at de ikke er like bevisst egen iscenesettelse. De er med i realityserien på produksjonsselskapets premisser. På den annen side virker mennene mindre bekymret for konsekvensene av deltakelsen fordi de har fått støtte fra venner og familie før de deltok. Selv om kvinnene også fikk støtte fra venner og familie før de valgte å delta, fremstår støtten av marginal betydning i forhold til i hvor stor grad de erfarer å miste kontrollen over egen iscenesettelse.

Når dette er sagt har vi sett av informantenes svar at ingen har erfart å bli fremstilt ufordelaktig på tv. Det er kun graden av kontroll over egen iscenesettelse som er bestemmende for hvor stor eller liten tillit deltakerne har til produksjonsselskapet.

Undersøkelsen er gjort i to sjekkerealityserier, så jeg har videre forsøkt å si noe om tv som sjekkearena. For å forstå begrunnelsen for å velge en realityserie for å forsøke å finne en partner kan vi se i sammenheng med et behov (eller en lyst) for å prøve ut andre og nye arenaer for sjekking i vår tid. Fremdeles brukes de tradisjonelle sjekkearenaene som for eksempel på arbeidsplassen, gjennom venner og ute på byen, men samtidig prøves nye arenaer ut.

Begrunnelsen informantene bruker for å prøve en realityserie som sjekkearena, er at den er en ny måte å finne seg en partner på og dermed spennende. Jeg minner her om som vi har sett at informantene uttrykker at det ikke var sjekkingen som var hovedbegrunnelsen for deltakelsen, men at de valgte akkurat en av disse seriene fordi konseptet virket seriøst. Svarene må sees i sammenheng med den erfaringen de sitter med når jeg snakket med dem. I masteroppgaven har vi sett at informantene uttrykker det er vanskelig å sjekke i en realityserie fordi de får for liten tid sammen, og fordi de aldri får tid til å være uforstyrret sammen. Dessuten er utvalget av mulige partnere begrenset, så enten er noen interessante eller så finner man ingen der.

Selv om informantene mener det er vanskelig å finne en partner ved deltakelse i en realityserie, så tror de det er mulig. Noen av dem sier også om det lykkes å finne en partner der, vil det oppleves som veldig romantisk. Jeg har vist i masteroppgaven at forestillingen informantene har om at det tross alt skal være mulig å finne seg en partner i en realityserie, er sterkere enn den erfaringen de har gjort seg. Ideen om at det er mulig å finne seg en partner der, har jeg forklart ved å knytte den opp mot forestillingen om den romantiske kjærlighet (Thagaard, 2005 og Granrusten, 1996).

For å plassere forestillingen om den romantiske kjærligheten i et historisk perspektiv, trakk jeg linjer tilbake til middelalderen for å forstå hvor forestillingen kommer fra. Da var forestillingen knyttet til lengselen etter den uoppnåelige elskede, og styrken i følelsen bunnet i at den var umulig. I middelalderen hadde den romantiske kjærligheten ingenting med ekteskapet å gjøre. Videre viste jeg på hvilken måte forestillingen om den romantiske kjærligheten har endret meningsinnhold. I vår tid inngår vi ekteskap med den vi elsker, og er i liten grad opptatt av å opprettholde vår økonomiske eller sosiale status som begrunnelse for valg av partner. Når vi begrunner valg av partner ut i fra kjærlighet, kan dette sees i sammenheng med vår individualistiske tankemåte og forventningen om å kunne realisere oss selv. Jeg knyttet begrunnelsen til Taylors (1998) påstand om at vi har rett til å være tro mot oss selv.

5.1.0 Metodevalg

I undersøkelsen har forsøkt å bruke en abduktiv metode (Blaikie, 2000) for å svare på problemstillingen. Jeg intervjuet informantene først og forklarte funnene med teorier på grunnlag av det datamaterialet jeg satt igjen med. I metodekapittelet i masteroppgaven forklarte jeg at med en abduktiv forskningsmetode er målet å beskrive og forstå det sosiale livet på de sosiale aktørenes betingelser, og videre å bruke aktørenes egne begrunnelser for motiv. Jeg skulle altså se på informantenes egne begrunnelser for hvorfor de handler som de gjør. Videre søker man med denne metoden å danne teorier på grunnlag av informantenes beretning slik de selv legger den frem. Derfor er det ikke hvordan jeg som forsker ser deres verden, men hvordan de selv beskriver og forklarer den til meg som har vært fokuset. Jeg har brukt Fiskes (1990) kommunikasjonsteori for å forstå og forklare informantenes utsagn i

intervjusituasjonen, og Goffmans (1970) teorier om hvordan man gjør strategiske valg i forhold til egen iscenesettelse. Dessuten har kodingen av materialet med utgangspunkt i Weiss (1994) vært en måte å vise hva materialet forteller oss. Dette har vært en måte å organisere og integrere mine observasjoner og forståelse på.

Når man forsker på mennesker er det vanskelig ikke å la sin egen forståelse styre fortolkningen av det som blir sagt. utfordringen med metodevalget har vært å kjenne etter hva som er min forståelse og hva som er informantenes forståelse av de valg de foretok seg. Begrensningene i metodevalget er at jeg ikke kan si noe om realitydeltakere generelt, men kun om de elleve informantene jeg har intervjuet. Målet har vært å legge frem deres fortellinger så autentisk som mulig, slik de fortalte den til meg. De hadde ulike begrunnelser, forventninger og erfaringer med deltakelsen, men en del var også sammenfallende. Derfor har jeg til en viss grad kunnet si noe generelt om informantene enkelte steder i masteroppgaven. Der hvor det var markante ulikheter har jeg trukket frem den enkelte informants fortelling/uttalelser.

I intervjusituasjonen gjorde jeg meg ulike erfaringer fordi informantene er ulike mennesker. Særlig påfallende var at flere av de mannlige informantene brukte den intime atmosfæren intervjusituasjonen skapte, til å flørte med meg. I intervjuene med de kvinnelige informantene ble jeg overrasket over hvilken betroende form samtalen fikk. Min forståelse av dette er at kvinner er mer vandt til nære, betroende samtaler med venninner, og siden jeg er kvinne og temaet for masteroppgaven har en personlig karakter, ble også intervjusituasjonene slik. I analysedelen har jeg trukket frem to av intervjuene som spesielt interessante. Der ser vi hvordan den mest profilerte realitydeltakeren av informantene brukte intervjusituasjonen som en forlengelse av sin iscenesettelse som offentlig person, og han brukte sin erfaring med mange intervjuer bak seg til å legge frem fortellingen sin uten særlig ambivalens.

Den andre informanten jeg har trukket frem var en av de kvinnelige deltakerne som gjorde meg bevisst min rolle som forsker i intervjusituasjonen i større grad enn noen av de andre informantene. Hun åpnet øynene mine for at informantene kunne kjenne en usikkerhet i forhold til min hensikt med intervjuene.

Til slutt vil jeg nevne at undersøkelsen ikke støtter opp under myten om at mennesker som ønsker å delta i en realityserie er spesielt ekshibisjonistiske og bare ønsker å sette seg selv i

fokus. Undersøkelse viser at deltakerne har ulike begrunnelser for å ønske seg med i en realityserie. Vi kan se begrunnelsene deres i lys av den agendaen massemedia har nå, nemlig å fokusere på person fremfor sak. Konsekvensene av medienes intimisering og demokratiseringsprosess er at mange ønsker å delta (eller deltar) i en realityserie eller på annen måte i media, hvor dette ikke lenger blir sett på som verken oppsiktsvekkende eller spesielt, men tvert imot hverdagslig. De ulike mediekanalene gjør at vi kan velge mellom differensierte deltakelsesformer. Vi kan sende en sms inn til et radio- eller tv-program, bli medlem av et nettsamfunn eller delta i en realityserie. Som noen av informantene sa: *Du velger et konsept som passer til personligheten din.*

Dersom jeg ikke er det (i.e. tro mot meg selv), mister jeg poenget med mitt liv, det som det vil si å være menneske for meg går tapt (Taylor, 1998:43)

Litteratur

Arkitektst: "Tendenser i samtidslitteraturen", 2006 (Forelesningshefte fra kurs holdt for norsklærere ved Horten videregående skole v-2006, for mer informasjon se: <http://www.arkitektst.no/index.asp?id=26056>)

Behrendt, Poul: *Dobbelt kontrakten. En æstetisk nydannelse*. Gyldendal, Danmark 2006

Blaikie, Norman: *Designing social Research*, Polity Press, Oxford 2000.

Bourdieu, Pierre: *Om fjernsynet*. Gyldendal, Oslo 1998

Fiske, John: *Kommunikations teorier, en introduktion*, Wahlström & Widstrand, Stockholm 1990

Fiske, John and Hartley, John: *Reading Television*, second edition. Routledge, London 2003

Fog, Jette: *Med samtalen som utgangspunkt*. Akademisk Forlag, København 2004

Foucault, Michel: *Viljen til viten. Seksualitetens historie 1*, Det lille forlag, Fredriksberg 1994

Gergen, Kenneth J.: *Virkelighet og relationer – tanker om sociale konstruksjoner*. Dansk Psykologisk Forlag, København 1997

Goffmann, Erving: *The Presentation of Self in Everyday Life*, University of Edinburgh Social Sciences Research Centre, New York 1959

Goffmann, Erving: *Strategic Interaction*. Basil Blackwell Oxford 1970

Goffmann, Erving: *Interaction Ritual. Essays on Face to Face Behavior*. Anchor books, Doubleday & Company, Inc. New York 1969

Granrusten, Per Tore: Partnervalg. Artikkel i Brandt, Berit og Moxnes, Kari (red.): *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Tano Aschehoug, Oslo 1996

Habermas, Jürgen: *The Structural Transformation of Public Sphere*. Polity, Cambridge 1989

Jansen, Helene and Jensen, Stefan Lock: *Se, jeg er på – om iscenesættelse, identitet og reality-shows*. Samfundslitteratur, Fredriksberg 2003

Jerslev, Anne: *Nu`ets affekt: virkelighet, live-ness og katastrofisk intensitet i reality-tv*. Artikkel i Ericson, Staffan og Ytreberg, Espen (red.): *Fjernsyn mellom høy og lav kultur*. Høyskoleforlaget Bergen/Kristiansand 2002

Kilborn, Richard: "How Real Can You Get?": Recent Developments in "Reality" Television. From European Journal of Communication, Vol.9, 1994

Kipnis, Laura: *(Male) Desire and (Female) Disgust: Reading Hustler*. Artikkel i Harrington,

Lee and Bielby, Denise (editors): *Popular Culture, Production and Consumption*, Malden 2001

Landgangen, Christina: *Se på meg! Hva slags oppfatninger hadde deltakerne fra virkelighets-TV av å bli overvåket? En studie basert på kvalitative intervjuer med ni tidligere deltakere*. Hovedfagsoppgave ved institutt for medier og Kommunikasjon, Universitetet i Oslo 2002

Luhmann, Niklas: *The reality of Mass Media*. 2000

Luhmann, Niklas: *Tillid. En mekanisme til reduktion af social kompleksitet*. Hans Reitzels forlag, København 1999

Meyrowitz, Joshua: *No Sense of Place. The impact of electronic media on social behavior*. Oxford University Press, New York 1985

Misztal, Barbara A.: *Trust in Modern Societies. The Search for the Bases of Social Order*. Polity Press, Cambridge 1996

Müleisen, Wenche: *Feminisering, kjønn og sex i fjernsynsoffentligheten*. Artikkel i Ericson, Staffan og Ytreberg, Espen (red.): *Fjernsyn mellom høy og lav kultur*. Høyskoleforlaget Bergen/Kristiansand 2002

Sandemose, Aksel: *En flyktning krysser sitt spor*. Roman. Tiden forlag, Oslo 1933

Sennett, Richard: *The Fall of Public Man*. W. W. Norton & Company. New York 1976

Søndergaard, Henrik: *Reality Television*. København, Medusa 1998

Tylor, Charles: *Autensitetens etikk*. Oversatt av Nafstad, Petter. Cappelen Akademiske Forlag, Oslo 1998

Thagaard, Tove: *Følelser og fornuft. Kjærlighetens sosiologi*, Abstrakt forlag, Oslo 2005

Thagaard, Tove: *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforlaget, Bergen 1990

Tseëlon, Efrat: *The Masque of Femininity, Theory, Culture and Society*, Sage Publications London 1995

Turner, Graeme: *"Celetoids", reality TV and the "demiotic turn"*. Fra International Journal of Cultural Studies 9 (2), 2006

Weiss, Robert S.: *Learning from Strangers. The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. The Free Press, New York 1994

Internettartikler:

A. Clemetsens innlegg *Norge i krise* på <http://i dag.no/caseoppslag.php3?ID=1085>

A. Iversens innlegg *Hysterisk mediekritikk* på
<http://www.dagbladet.no/kultur/2002/01/24/308207.html>.

<http://www.dagbladet.no/kultur/2006/10/10/479259.html>

<http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/pdf.utv.php?pa=A&d=2004-05-23&p=41&read=1>

Litteratur som er brukt som inspirasjon i arbeidet med masteroppgaven:

Aslama, Minna and Pantti, Mervi: *Talking alone. Reality TV, emotions and authenticity*. Fra European Journal of Cultural studies 9 (2), 2006

Bakøy, Eva og Syvertsen, Trine (red.): *Sjekking på tv: offentlig ydmykelse eller bare lek?* 2001

Berger, Peter L. and Luckmann, Thomas: *Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling*. På dansk ved Anne Diemer og Erik Lyng. Lindhardt og Ringhof 1996

Bondebjerg, Ib: Public discourse/private fascination: hybridization in "true-life-story" genres. From Media, Culture & Society, 1996

Brooker, Will and Jermyn, Deborah (editors): *The Audience Studies Reader*, 2003

Butt, Trevor and Langdrige, Darren: The Construction of Self: The Public Research into the Private Sphere. <http://soc.sagepub.com/cgi/content/abstract/37/3/477>

Dahl, Hans Frederik: *Mediene og det moderne*. Universitetsforlaget 1995

Finley, Linda: Negotiating the swamp: the opportunity and challenge og reflexivity in research practice. <http://qrj.sagepub.com/cgi/content/abstract/2/2/209>

Fornäs, Johan: *Cultural Theory & Late Modernity*. Sage Publications 1995

Glaser, Barney G. and Strauss, Anselm L.: *The discovery of Grounded Theory*. 1967

Gubrium, Jaber F. and Holstein, James A.: *Postmodern Interviewing*, 2003

Holm, Erling Dokk: *Fra Gud til Gucci- et essay om makt*. 2004

Holter, Øystein Gullvåg: *Sjekking. Kjærlighet og kjønnsmarked*. Pax Forlag 1981

Izod, John, Kilborn, Richard and Hibbered, Matthew: *From Grerson to Doku-Soap: Breaking the Boundaries*. 2000

Miegel, Fredrik og Johansson, Thomas: *Kultursociologi*. Studentlitteratur 1996

O'Connor, Pat: Young People`s Constructions of the Self: Late Moderen Elements and

Gender Differences. <http://soc.sagepub.com/cgi/content/abstract/40/1/107>

Rubin, Herbert and Rubin, Irene S.: *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data*. Sage Publications, 1995

Rydsaa, Ingeborg: *Spillet som virkelighet*. Hovedfagsoppgave i medievitenskap basert på forskning og egne opplevelser som deltaker i TvNorges "Villa Medusa" 2004

Rørhus, Kåre: *Ungdom og idolpåvirkning. En teoretisk og empirisk studie av ungdoms forhold til idoler i massemediene*. Universitetsforlaget 1993

Silverman, David: *Doing Qualitative Research*, second edition, 2005

Skårderud, Finn: *Uro – en reise i det moderne selvet*. Aschehoug, Oslo 1998

Welsh, Wolfgang: *Undoing Aesthetics*. Sage Publications, London 1997

Vedlegg 1:

INFORMASJONSSKRIV

FORESPØRSEL OM Å DELTA I INTERVJU.

Jeg er hovedfagsstudent i sosiologi ved Universitetet i Tromsø og holder nå på med den avsluttende hovedfagsoppgaven. Temaet for oppgaven er sjekking på tv, og jeg skal undersøke hvilke begrunnelser deltakerne i to ulike realityserier hadde for å melde seg på, og hvilke erfaringer de gjorde seg. Jeg er altså ute etter deltakernes egne opplevelse av det å være med i en realityserie med et tydelig sjekkeaspekt. For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju 12-15 personer fra to ulike sjekke-realityserier.

Spørsmålene vil dreie seg om deltakernes egne holdninger til sjekking på tv og realitytv generelt, hvilke grunner de selv hadde for å melde seg på, hvilke erfaringer de gjorde seg osv.

Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil vare et sted i mellom en og to timer, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til trekke deg når som helst, underveis eller i ettertid, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen andre enn informantene selv vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2005.

Dersom du har lyst til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 97 60 34 45, eller sende meg en e-post til agnethatblix@yahoo.no. Du kan også kontakte min veileder Sissel H. Eriksen ved institutt for sosiologi på telefonnummer 77 64 62 17.

Studien er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Agnetha T. Blix
Myrengveien 20
9011 Tromsø

Vedlegg 2:

Spørsmål til informantene.

Bakgrunn

Hvor gammel er du?
Hva jobber du med?
Hva slags utdanning har du?
Hvor kommer du fra?

Hvilke grunner hadde du for å melde deg på en realityserie?
Hadde du noen betenkeligheter med å melde deg på en realityserie?
Hadde du noen grunner for å velge akkurat denne serien?
Kunne du ha meldt deg på andre serier?
Har du meldt deg på andre serier?
Kommer du til å melde deg på andre serier?
Hvilke egenskaper har du som gjør at du egner deg til å være med i unγκaren?
Hvilken betydning har utseende i realitytv sammenheng? Jeg tenker da spesielt på unγκaren.
Hvordan foregikk det fra du sendte inn søknaden til serien var sendt på tv?
Hva tenkte du da ble plukka ut?

Følger du selv med på noen realityserier? Hvilke?
Hvilke tanker gjør du deg om de du ser på i realityserier? Er det noen du husker spesielt godt? Hvorfor akkurat....?
Er det en sammenheng mellom det som er underholdende for deg å se på og hva du selv er villig til å gjøre på tv?
Serien du har vært med på har også blitt dekt av tabloidavisene, tv-selskapets hjemmesider og enkelte ukeblader. Hvilke tanker gjør du deg rundt denne dekingen?
Var du forberedt på det?
Hvordan opplevdes det?

Hvilke tanker gjør du deg om måten det blir gjort på, jeg tenker spesielt da på at noen deltakere får mer oppmerksomhet enn andre?
Hvorfor?
Har du gjort deg noen tanker om hvem som ser på realityserien som du har vært med i?
Noen spesielle grunner til det?

Grensener

Hva er du selv villig til å gjøre på tv?
Hvor går grensen din for hva som er greit å gjøre på tv?
Er det noen forskjell på hva du er villig til å gjøre på tv og hva du ville gjøre i privat sammenheng i en sjekke-situasjon?

Føler du at du måtte flytte på grensene dine pga tv.selskapets retningslinjer?

Selve deltakelsen

Fortell om din deltakelse i programmet.

Hvor lenge var du med? Hva gjorde du?

Hvordan var samspillet med de andre deltakerne?

Hvordan var miljøet blant jentene i serien?

Hvordan artet konkurransen seg mellom jentene? (intriger, sjalusi)

Hvordan opplevde du tv-selskapets rolle?

Fikk du være med på å bestemme hvordan du skulle bli fremstilt på tv?

Hvilke retningslinjer gjaldt?

Sjekking

Hvilke tanker gjør du deg om tv som sjekkearena?

Programmets mål er at det skal dannes par. Hvilke tanker gjør du deg om dette målet.

Kan du si noe om hvilke tanker du gjorde deg før du gikk inn denne serien?

- Strategier
- Metoder
- Rolle (hvilken rolle du skulle ha i serien)

Hvordan sjekker man på tv?

Er det noen forskjell på å sjekke på tv enn andre arenaer?

Hvor er vanlige sjekkearenaer for deg?

Kan du fortelle litt om hvordan du vanligvis går frem når du sjekker?

Tenkte du på at du var på tv?

Hva betyr utseende i sjekkesammenheng for deg?

-ditt

-den du sjekker

På hvilken måte gikk sjekkeren frem når dere var på date?

På hvilken måte fikk du kontakt med sjekkeren?

Gjorde han noe, strategi, hva gjorde han for å tiltrekkes din oppmerksomhet?

Forventninger

Hvilke forventninger hadde du til deltakelsen? Til hva du skulle få oppleve?

Hvordan svarte deltakelsen til forventningene?

Kan du fortelle om din opplevelse av å være med i denne realityserien.

Hvilken rolle hadde du i serien?

På hvilken måte ble du ivaretatt av tv-selskapet?

Føler du at du kunne være deg selv?

Hvilke erfaringer sitter du igjen med?

Har du kontakt med noen av de andre deltakerne nå i ettertid?

Hva syns venner og familie om at du meldte deg på?

Kjenner du noen andre som har vært med i en realityserie?

Hvordan har tiden etterpå vært?

Er det noe mer du ønsker å tilføye?

Kan jeg ta kontakt med deg hvis det skulle være noe mer jeg lurer på?